

Tuula Uusitalo

”POSILLA” ETEENPÄIN – ONNISTUMISEN PORTAAT LEIRIELÄMÄN HAASTEISSA

Toimintaohjeistus Lasten Kesä ry:n leiriohjaajille

Opinnäytetyö
Sosionomi YAMK

2018

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä	Tutkinto	Aika
Tuula Uusitalo	Sosionomi YAMK	Toukokuu 2018
Opinnäytetyön nimi		66 sivua 12 liitesivua
"Posilla" eteenpäin - Onnistumisen portaat leirielämän haasteissa Toimintaohjeistus Lasten Kesä ry:n leiriohjaajille		
Toimeksiantaja		
Lasten Kesä ry		
Ohjaaja		
Tuija Suikkanen-Malin, yliopettaja sekä Kaisa Ahtee, toiminnanjohtaja & Senja Linnainmaa, vs. toiminnanjohtaja Lasten Kesä ry.		
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa uudistettu toimintaohjeistus lastensuojelujärjestö Lasten Kesä ry:n leirien ohjaajille haastaviin tilanteisiin leirillä. Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistutkimuksena, jonka aineisto on kerätty laadullisen tutkimuksen menetelmin. Tavoitteena oli selvittää, millaisia haastavia tilanteita ohjaajat leireillä kokevat, kuinka haastavissa tilanteissa on toimittu ja oliko niissä käytetty apuna pärjäämisen portaita, joka oli aiempi toimintaohjeistus, sekä kuinka hoitaa tilanteet lapsen tai lasten pärjäämistä tukien ja häntä positiivisesti vahvistaen.</p> <p>Kehittämistyön tutkimuksellinen osa suoritettiin monivaiheisesti. Aineistona oli yksityisten dokumenttien sisällönanalyysi toimintaohjeistuksen kokoamista varten sekä työpaja toimintaohjeistuksen käytettävyyden arviointimenetelmänä. Yksityisinä dokumentteina olivat kesän 2017 leirien päiväkirjat sekä leiriohjaajien palautekeskustelun muistiinpanot. Aineisto teemoitettiin ja aineistosta nousseiden teemojen pohjalta teoretisoitiin työn käsitteet. Aineiston pohjalta nousi neljä pääteemaa, joista kolme käsitteli haasteita ja neljäs tilanteiden ratkaisuja. Häiritsevä käytös nousee vahvimpana teemana esiin. Muut teemat olivat muut haastavat tilanteet, ohjaamisen haasteet ja tilanteiden ratkaisut. Päiväkirjojen aineisto tuotti riittävästi tietoa ilmiön ymmärtämiseen. Työpajan arviointi tuotti tarpeellista tietoa ohjeistuksen ulkoasuun, sisältöön ja toimivuuteen liittyen. Työpajan toimintaohjeistuksen arvioinnin pohjalta toimintaohjeistukseen tehtiin muutoksia, jonka jälkeen tuotettiin valmis toimintaohjeistus Lasten Kesä ry:n käyttöön.</p> <p>Lasten Kesä ry:n leireillä käytetään positiivisen pedagogiikan mukaista lapsen positiivista vahvistamista ja kannustamista. Haastavissa tilanteissa toimimisessa tarvitaan selkeää toimintatapaa ja parempaa tiedonkulkua. Tilanteiden ratkaisumallit ovat toimivia ja toimintaohjeistuksen myötä selkeyttä tulee siihen, milloin tilanteessa edetään mihinkin vaiheeseen.</p>		
Asiasanat		
leirit, haasteet, toimintaohjeet, positiivinen pedagogiikka		

Author	Degree	Time
Tuula Uusitalo	Master of Social Services	May 2018
Thesis title Forward with "Posi" - Steps of success in the challenges of camp life. Guidance to the camp leaders of Lasten Kesä ry		66 pages 12 pages of appendices
Commissioned by Lasten Kesä ry		
Supervisors Tuija Suikkanen-Malin (Xamk); Kaisa Ahtee (Lasten Kesä ry); Senna Linnainmaa (Lasten Kesä ry)		
Abstract <p>The purpose of this thesis was to produce an updated version of guidance to the camp leaders of the child welfare organization Lasten Kesä ry on how to manage challenging situations at a camp. The thesis is a developmental study with material collected using the methods of qualitative research. The object of this study was to report what kind of challenging situations camp leaders experience at camps, how they solve these situations and if they have they used the previous guidance. In addition to this study reports how to solve the challenging situations by supporting children and encourage them by a positive approach.</p> <p>This study had many phases. The private document's content analysis was used as a data for the constitution of the guidance and a workshop to evaluate the usefulness of the guidance. The private documents consisted of journals of camps from the summer of 2017 and notes from the camp leaders' evaluation meeting. The material of the study was divided into themes and from those themes the key concepts of the study were defined by theory. There were altogether four themes. The material produced four main themes. Three of them were related to the challenges and one focused on the solutions. Data from the journals produced sufficient information about the understanding of the phenomenon of the challenges and solutions. The evaluation of the workshop guidance produced necessary information on its layout, content and functionality. Based on the evaluation, changes were made to the guidance. After the changes were made it was ready to be used at the camps of the Lasten Kesä ry.</p> <p>The study showed that positive encouragement is used in compliance with positive pedagogy at the camps of Lasten Kesä ry. Challenging situations require explicit models of operation and better communication. Based on this study, the models at Lasten kesä summer camps solutions in the challenging situations are good and updated guidance will explain how to proceed from phase to another.</p>		
Keywords camps, challenges, guidance, positive pedagogy		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
2.1	Opinnäytetyön kehittämistehtävä	7
2.2	Järjestön leiritoiminnan toimintaohjeiden tutkimuksellinen kehittäminen	9
3	LASTEN KESÄ RY: N LEIRIT TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ	12
3.1	Leiriläiset ja ohjaajat.....	13
3.2	Leirien turvallisuus ja ohjaajien ohjeistus haastaviin tilanteisiin.....	15
3.3	Tutkimuksia Lasten Kesä ry:n toiminnasta	17
4	LAPSEN POSITIIVINEN VAHVISTAMINEN	19
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KEHITTÄMISTYÖN POHJAKSI.....	20
6	AINEISTONA PÄIVÄKIRJAT JA MUISTIINPANOT	21
7	TULOKSET JA NIIDEN TEORETISOINTI	25
7.1	Häiritsevä käytös	26
7.2	Muut haastavat tilanteet leiriläisten kanssa	31
7.3	Ohjaamiseen liittyvät haasteet	33
7.4	Tilanteiden ratkaisut	36
8	TYÖPAJA TOIMINTAOHJEISTUKSEN KÄYTETTÄVYYDEN ARVIOINNISSA	45
8.1	Työpajan tulokset.....	47
8.1.1	Kriittiset huomiot.....	48
8.1.2	Uudet näkökulmat	50
8.1.3	Positiivinen palaute.....	51
8.2	Työpajan arviointi.....	52
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
10	POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	56
10.1	Eettisyys ja luotettavuus	57
10.2	Kehittämisehdotukset.....	59
	LÄHTEET	61

LIITTEET

Liite 1. Pärjäämisen portaat 2017

Liite 2. Hyvän käytännön tunnistamisen ja arvioinnin sovellettu kriteeristö

Liite 3. Onnistumisen portaat – toimintaohjeistus

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tuottaa toimintaohjeistus haastaviin tilanteisiin Lasten Kesä ry:n leirien ohjaajille. Kehittämistyön tutkimusosa kartoitti haastavia tilanteita Lasten Kesä ry:n leireillä ohjaajien näkökulmasta ja sitä millaisia tilanteiden ratkaisukeinoja ohjaajat ovat tilanteissa käyttäneet. Lasten Kesä ry on pitkän linjan loma- eli leiritoiminnan tuottaja ja palkkaa vuoden aikana useita leiriohjaajia leireille töihin. Leirit ovat olleet suosittuja ja niihin on osallistunut tuhansia lapsia vuosien aikana. Leireistä on todettu olevan positiivista vaikutusta niin leiriläiselle kuin hänen perheelleen. (Lasten Kesä ry 2016c.)

Työn aihe nousi yhteisestä keskustelusta Lasten Kesä ry:n edustajien kanssa, kun kartoitimme, mikä heidän toiminnassaan kaipaisi kehittämistä. Heille oli yhteistyökumppanin toimesta noussut esiin tarve tällaiselle ohjeistukselle, kun heiltä oli kysytty, onko sellaista olemassa. Heillä on Leirilupa, joka on heidän laatukäsikirjansa ja jossa käyvät ilmi heidän toimintansa arvot. Leirien ohjaajille on olemassa opas, jossa käydään tärkeimmät leireihin liittyvät käytännön ja työnjaolliset asiat läpi. Nämä ovat viitoittaneet ohjaajien toimintaa myös haastavissa tilanteissa, mutta selkeä ohjeistus juuri haastavien tilanteiden osalta puuttui. Tällaisessa ohjeistuksessa kerrotaan, miten tilanteessa toimitaan ja millaisiin jatkotoimenpiteisiin edetään ja kenen vastuulla on mikäkin jatkotoimenpide on. Lomatoiminnanjohtaja oli tämän tarpeen noustessa tehnyt lyhyen ohjekuvion, miten haastavissa tilanteissa toimitaan, joka oli käytössä kesällä 2017.

Kehittämistyön tuotos, uusi ohjeistus leiriohjaajille, etenee tilanteiden ennakoinnista eli nollatilanteesta viisiportaiseksi toimintaohjeeksi, jossa esitellään tilanteiden mahdolliset jatkotoimenpiteet ja kenen vastuulla mikäkin porras sitä tarvittaessa on. Onnistumisen portaat sisältävät positiivisen pedagogiikan näkökulman siitä, että vahvistamalla lapsen positiivista käyttäytymistä, voidaan ehkäistä haastavien tilanteiden syntyä tai ratkoa niitä säilyttäen tilanteisiin osallistuneiden kasvot, toista kunnioittaen ja arvostaen.

2 KEHITTÄMISTYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämä opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, jossa yhdistyvät kehittäminen ja tutkimus syklisessä prosessissa ja se pohjautuu muutostarpeelle (Toikko & Rantanen 2009, 10; Kananen 2015, 33). Johnson (2015) avaa lainaten Rukajärvi-Saarelaa (2015) kehittämistutkimuksesta, että kehittämistutkimus sitoutuu aikaan ja paikkaan ja sen tehtävänä on parantaa tuotetta. Tämä tutkimus sitoutuu sen sopimuksessa työn tilaajan kanssa määritettyyn aikajaksoon sekä opintoihin liittyvään aikatauluun valmiin työn palauttamiseksi. Tehtävänä on kehittää uutta ja samalla parantaa olemassa olevaa. Kehittämistutkimuksen tarve nousee työelämästä työn tilaajalta. Rajaus on tehty niin, että kehittämistutkimus on toteutettavissa. Tämän työn aineiston, jota tuotetaan kehittämistutkimuksen eri vaiheissa, laatu on määrää tärkeämpi.

Tavoitteena on päivittää ja uudistaa kesällä 2017 käytössä ollut versio toimintaohjeistuksesta Pärjäämisen portaat (liite 1). Työn tilaajan toiveissa on kieliasun korjaamista, lisäys yhteistyötoiminnasta lastensuojelun kanssa (konsultointi ja ilmoitukset), portaiden sisältöjen avaamista sekä portaiden joustavuutta edestakaisin kulkemiseen lapsen yksilöllisen tukemisen pohjalta, toiveena oli myös toinen nimi (Ahtee 2017).

2.1 Opinnäytetyön kehittämistehtävä

Kehittämistehtävänä on tuottaa Lasten Kesä ry:n leiriohjaajille toimintaohjeistus, kuinka puututaan ja hoidetaan haastavat tilanteet leireillä. Ensimmäisen ohjeistuksen nimi toivottiin vaihdettavan ja toimintaohjeistuksen haluttiin olevan luotu positiivisen vahvistamisen näkökulmasta eikä sen toivottu olevan negatiiviseen käytökseen liittyvä kielto- tai ohjesääntö (Ahtee & Mäkinen 2017). Tämän vuoksi toimintaohjeistuksen uusi nimi pohjautuu aineistossa usein toistuneeseen sanasta positiivisuus käytettyyn lyhenteeseen ”posi”. Toimintaohjeistus sai siis nimen ”Posilla” eteenpäin – Onnistumisen portaat leirielämän haasteissa. Onnistumisen portaat, koska ohjeistuksen tarkoitus on mahdollistaa onnistumisen kokemus haastavissa tilanteissa leireillä niin ohjaajille kuin leiriläisille.

Leirin turvallisuutta parantaa, kun on selkeä ohjeistus, jonka mukaan voidaan tilanteissa edetä. Toki jokainen tilanne on yksilöllinen ja jokaisen lapsen ja nuoren kanssa on toimittava heidän tarpeidensa ja erityispiirteidensä mukaisesti, mutta päälinjat toiminnassa voi ja on hyvä olla samat.

Onnistumisen portaiden on tarkoitus olla ohjaajia työssään tukeva toimintamalli, miten toimia haastavissa tilanteissa ja näin taata kaikille leiriläisille ja ohjaajille turvallinen leiri. Tarkoituksena on saada ohjaajille sellainen toimintaohjeistus käyttöön, joka on selkeä, työssä tukena ja on mahdollista toimia sen mukaisesti erilaisissa tilanteissa. Yhteisen toimintaohjeistuksen kautta lisätään toiminnan laatua ja sitä on helppo toteuttaa myös yhteistyötoiminnassa muiden toimijoiden kanssa.

Ohjaajille suunnatun toimintaohjeistuksen lisäksi tarkoituksena on tuottaa myös huoltajille info Lasten Kesä ry:n internetsivuille siitä, miten Lasten Kesä ry:n leireillä toimitaan ja millaisissa tilanteissa leireiltä otetaan myös yhteyttä heihin. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö haastavien tilanteiden selvittämisessä voi tukea lapsen pärjäämistä leirillä ja auttaa jatkossa selvittämään mahdolliset ristiriitatilanteet helpommin.

Koska puhutaan Onnistumisen portaista leirien haasteissa eikä esimerkiksi nopean puuttumisen portaista, on tarkoitus, että ohjaajien toiminta mahdollisten ristiriitatilanteiden kohdalla mahdollistaa niin ohjaajan kuin lapsen pärjäämisen tilanteessa, sen purussa ja leirillä pysymisen. Tarkoitus on löytää keinot, joilla vahvistaa lapsen kykyä pärjätä ja jatkaa leirillä oloa. Toki vakavimmissa tilanteissa, kun muut keinot eivät enää riitä, on turvauduttava kotiin lähettämiseen. Senkin voi tehdä lasta positiivisesti vahvistaen sen sijaan, että antaa vain negatiivista palautetta.

Kuvassa 1 havainnollistan kehittämistyön lähtötilanteen, muutostarpeen, muutoksen tuomat tuotteet ja keitä se koskee.

Lähtötilanne ja muutostarve	Muutoksen tuoma tuote	Kenelle?	Mitä toimintaohjeistuksella tavoitellaan
<ul style="list-style-type: none"> • Kesällä 2017 ollut kokeilussa ensimmäinen versio toimintaohjeistuksesta haastaviin tilanteisiin leirillä • Tarve saada ohjeistuksesta syvempi ja toimivampi versio 	<ul style="list-style-type: none"> • Päivitetty ja kattavampi toimintaohje haastaviin tilanteisiin leireillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasten Kesä ry:n leirien ohjaajille 	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteiset käytännöt • Ohjaajat tietävät miten toimia leirillä haastavissa tilanteissa • Toimintaohjeistus esiteltävissä yhteistyökumppaneille ja huoltajille

Kuva 1. Kehittämistehtävän tarpeen ja kohderyhmän havainnollistaminen

Kehittämistehtävä tässä työssä on toimintaohjeistuksen tuottaminen ja kehittämistyön tutkimuksellinen osa vastaa alla oleviin kysymyksiin niin, että ensimmäinen aineisto vastaa kahteen ensimmäiseen kysymykseen ja toinen aineisto kolmanteen kysymykseen:

- *Millaisia ovat haastavat tilanteet Lasten Kesä ry:n leireillä?*
- *Kuinka ohjaajat hoitavat mahdolliset haastavat tilanteet leireillä, käyttävätkö he apunaan pärjäämisen portaita?*
- *Kuinka hoitaa tilanteet lapsen/lasten pärjäämistä tukien ja häntä positiivisesti vahvistaen?*

2.2 Järjestön leiritoiminnan toimintaohjeiden tutkimuksellinen kehittäminen

Tutkimuksellisen kehittämistyön näkökulmia on tiedontuotanto, tutkimuksellinen kehittämistoiminta, toimijoiden osallistuminen ja kehittämisprosessi. Kehittämisprosessi lähtee toiminnan perustelusta ja organisoinnista toteutukseen ja eteenpäin arviointiin. Toimijoiden osallistuminen tuo erilaisten näkemysten yhteensovittamisen osaksi kehittämistä ja sitä kautta muodostetaan yhteistä ymmärrystä. Myös minä kehittäjänä osallistun toimintaan ja pyrin aitoon dialogiin käytännön toimijoiden kanssa. (Toikko & Rantanen 2009, 10.)

Toikko ja Rantanen lainaavat teoksessaan Alasoinia (2006), jonka mukaan tutkimustietoa voidaan käyttää kolmella eri tavalla kehittämistyössä. Tuotettaessa arviointitietoa kehittämistoimien onnistumisesta vai vaikutuksista,

voidaan tutkimusta hyödyntää. Toiseksi voidaan hyvien käytäntöjen konstruointiin pyrkiä tutkimustiedon kautta ja kolmanneksi kehittämistoimintaa tuetaan tutkimuksen avulla. (Toikko & Rantanen 2009, 11.) Tutkimuksellinen kehittämistoiminta yhdistää kehittämisen ja tutkimuksen, se löytää paikkansa niiden risteyskohdasta. Kehittämistutkimuksella ei ole omaa metodologiaa vaan se on joukko eri tutkimusmenetelmiä, joita koostetaan tutkimusongelman, tilanteen ja kehittämiskohteen mukaisesti ja kehittämistyön tuloksena olevaan muutokseen voi päästä erilaisilla keinoilla. Tässä kehittämistyössä lähestyn tavoitetta kehittämisen näkökulmasta, joka nähdään konkreettisenä toimintana, jolla on tietty päämäärä, tavoitteen saavuttaminen ja siinä hyödynnetään tutkimuksen logiikkaa ja menetelmiä. (Toikko & Rantanen 2009, 14, 22; Kananen 2015, 33.)

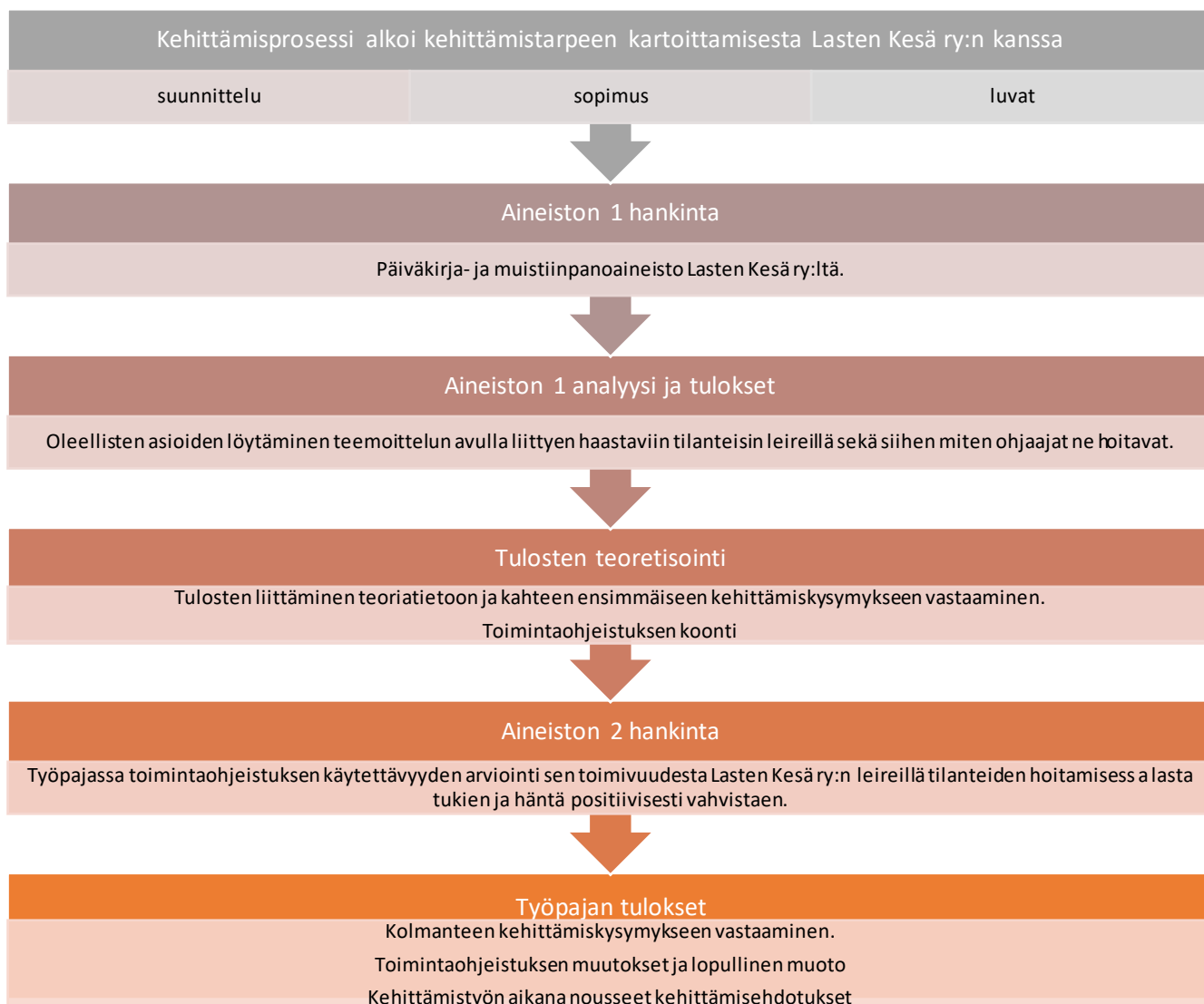
Kehittämistyön tutkimuksellinen aineisto, jonka pohjalta kehittämisen toteutin, kerättiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään monikanavaisuuteen eli pyritään käyttämään eri tiedonkeruumenetelmiä kuten havainnointi, omia muistiinpanoja sekä alkuperäisiä asiakirjoja. Tässäkin kehittämistehtävässä käytän monimenetelmällisyyttä eli aineistoa kerätessä on käytetty monia eri menetelmiä, joita yhdistetään keskenään. (Ks. Pitkäranta 2014, 27, 89.) Kehittämistutkimus on enemmän kuin perinteinen laadullinen tutkimus, koska sen tehtävänä on ongelman poistaminen muutoksen myötä (Kananen 2015, 40). Tässä kehittämistyössä tuloksena on toimintaohjeistus haastaviin tilanteisiin leireillä, joka pohjautuu kehittämistutkimuksen tuottamaan teorian tietoon poistaen ongelman ohjeistuksen puutteellisuudesta.

Kehittämistyö eteni monivaiheisena prosessina, joka alkoi suunnittelusta ja aiheen sopimisesta työn tilaajaan kanssa. Prosessi jatkui aineistonkeruulla, saadun tiedon analysoinnilla ja sen antaman tiedon käyttämisellä kehittämisessä. Työssäni oli kaksi eri aineistonkeruuvaihetta, koska ongelmanratkaisun eri vaiheissa voidaan tarvita tutkimusta. Kehittämistutkimuksessani ensimmäisessä vaiheessa kerättiin tietoa toimintaohjeistuksen koontia varten ja toisessa vaiheessa kerättiin tietoa muutoksen vaikutusten ja tulosten arvioinnissa (Kananen 2015, 41).

Tuomen ja Sarajärven (2012, 85–86) mukaan tutkimuksen tutkittavien valinnan tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa ja tutkittavien on tiedettävä

paljon tutkittavasta ilmiöstä tai olla siitä kokemusta. Keskeistä on siis, että osataan kerätä määrällisesti ja sisällöllisesti sopivankokoinen aineisto (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuksessani aineistoiksi valikoitui yksityisten dokumenttien käyttö ja työpajassa kerätty aineisto. Kummassakin näissä nousee esiin leiriohjaajien ja leirijohtajien ”ääni”, joilla on kokemusta ja tietoa tutkittavasti ilmiöstä eli Lasten Kesä ry:n leireistä. Alkuperäisessä suunnitelmassa tiedonkeruumenetelmänä oli myös kyselytutkimus leirien ohjaajille, mutta työn edetessä ja päiväkirja-aineiston osoittaessa, että siitä saa tarvittavan tietomäärän toimintaohjeistuksen tuottamista varten, päätettiin kysely jättää toteuttamatta.

Ensimmäisenä aineistona oli yksityisten dokumenttien käyttö. Ensin analysoin päiväkirja- ja muistiinpanoaineiston, joista sain vastaukset kahteen ensimmäiseen kehittämiskysymykseen leirien haasteista ja ratkaisukeinoista niiden hoitamiseksi. Tulokset teoretisoin sekä tulosten ja teoretisoinnin tuottaman tiedon pohjalta tein toimintaohjeistuksen, joka arvioitiin työpajassa. Työpajan tuottama aineisto oli toinen tutkimuksellisen osan aineisto. Sitä käytettiin muutoksen arvioinnissa ja se kerättiin työpajassa kokeneilta leiriohjaajilta, koska kehittämistyön prosessin aikana ei ollut mahdollista tutkia toimintaohjeistuksen käyttöä leiritoiminnassa. Työpaja oli tärkeä osa prosessia, koska siinä kehittämistyön tuottaman toimintaohjeistuksen todelliset käyttäjät pääsivät arvioimaan sen käytettävyyttä, vaikka itse leiritoiminnassa ei toimintaohjeistusta saatu testattua. Työpajan tulokset vastasivat kolmanteen kehittämiskysymykseen eli kuinka toimintaohjeistuksen avulla pystytään hoitamaan tilanteet lapsen pärjäämistä tukien ja häntä positiivisesti vahvistaen. Työpajan tulosten pohjalta tein tarpeelliset muutokset toimintaohjeistukseen. Kehittämisprosessi on kuvattu kuvassa 2.

Kuva 2. Kehittämistyön prosessi

3 LASTEN KESÄ RY: N LEIRIT TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

Lasten Kesä ry on lastensuojelujärjestö, joka on perustettu vuonna 1952. Järjestö tarjoaa leiritoimintaa, joka on laadukasta ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Lasten Kesä ry:n leirit ovat avoimia kaikille lapsille ja perheille ja niitä järjestetään ympäri vuoden niin koulujen loma-aikoina kuin viikonloppuisin. Järjestön leireillä käy vuosittain noin 1000 nuorta. Leirit järjestetään Lasten Kesä ry:n Hauhon Lomakeskuksessa. Omien leirien lisäksi yhdistys järjestää leirejä yhteistyössä myös muiden toimijoiden kanssa. (Lasten Kesä ry 2016c.)

Vuonna 2016 Lasten Kesä ry järjesti omia, kaikille avoimia, leirejä yhteensä 15. Tämän lisäksi järjestö järjesti yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa 5 leiriä. Toimintaansa tukea järjestö saa Sosiaali- ja terveysministeriöltä

Veikkauksen varoista. (Lasten Kesä ry 2016b.) Tuettua lomatoimintaa järjestö on järjestänyt alusta alkaen Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana. Perhe, jolla ei olisi ehkä muuten mahdollisuutta lähettää lastaan leirille, voi hakea lomatukea, jota myönnetään taloudellisten, sosiaalisten ja terveydellisten syiden nojalla. (Lasten Kesä ry 2017c, 4.)

Hauhon Lomakeskuksessa on majoituspaikat yli 100 hengelle. Lasten Kesän leireillä ohjaajat majoittuvat ohjaajien taloon ja leiriläiset majoittuvat neljään taloon, siniseen, punaiseen, vihreään ja keltaiseen taloon. Keltaisessa talossa majoittuvat vanhimmat ja sinisessä nuorimmat leiriläiset. Sänkyjä taloissa on 20 leiriläiselle viidessä huoneessa. Majoitustilojen lisäksi lomakeskuksessa on tiloina käytössä ruokala, monitoimitila Huvari, sauna rannassa sekä liikuntahalli Säläri. (Lasten Kesä ry 2016a; Lasten Kesä ry 2017b, 4.)

3.1 Leiriläiset ja ohjaajat

Leireille osallistuvat lapset ovat 7 – 17 -vuotiaita. Lapsen hakiessa leirille tulee hakemukseen kertoa lapsen mahdolliset allergiat, lääkitys ja muut leirielämissä huomioitavat asiat. Lapset ovat taustoiltaan hyvin erilaisia, mutta leirillä taustaan, elämäntilanteeseen, terveydentilanteeseen ja muuhun sellaiseen katsomatta saa jokainen olla lapsi ja jokaiselle pyritään suomaan onnistunut leirikokemus. Leiripaikkojen ollessa täynnä, voi yhdellä leirillä olla yhteensä 80 leiriläistä. Lasten Kesä ry:n leireille Veikkaus-tuella osallistuvat lapset valitaan taloudellisin, sosiaalisin ja terveydellisin perustein. Ilman tukea osallistuville leirit maksavat enemmän, eikä erityisiä perusteluita tarvita. (Lasten Kesä ry 2017b, 4.)

Ohjaaja on aikuisen malli, jonka tulee olla avoin ja aito luodakseen myönteisen ilmapiirin leirille. Ohjaaja on motivoija, ilmapiirin luoja, kuuntelija, kannustaja ja rajojen asettaja. Ohjaajan tulee olla turvallinen ja luotettava. Ohjaajalla tulee olla riittävät ihmissuhdetaidot, kuten yhteistyökykyä, kommunikaatio- ja neuvottelutaitoa sekä empatiaa. Kasvatusvastuu ohjaajalla nousee kasvatusoikeudesta, joka hänellä on. Ohjaaja luo lapsen ja nuoren kanssa luottamussuhteen, joka tulisi säilyttää myös konfliktitilanteissa. Rakentava keskustelu ja lapsen tai nuoren näkökannan ymmärtäminen ovat näissä tilanteissa tärkeitä osaamisen alueita. Ohjaajan on tehtävä vaikeassakin tilanteessa parhaansa

ohjattavan lapsen tai nuoren tai ryhmän hyväksi ja välittää ja huolehtia vastuullaan olevista lapsista ja nuorista. Ohjaajan tehtävä on huolehtia, että jokainen lapsi ja nuori kokee olonsa turvallisiksi ryhmässä. (Kempainen 1995, 82–83; Nuori Suomi ry 2018.)

Lasten Kesä ry:n leireillä toimii vuosittain useita leireille ohjaajaksi palkattuja työntekijöitä. Lasten Kesä ry:n leireillä ohjaajat palkataan kesäksi tai leireittäin. Vuonna 2016 lasten lomatoimintaan kesällä oli palkattuna 29 ohjaajaa sekä kolme leirinjohtajaa. (Lasten Kesä ry 2016b; Lasten Kesä ry 2017b, 8.) Ohjaaja on työvuorossa kerrallaan vähintään kaksi per talo samaan aikaan sekä heidän lisäksi päiväaikaan on kaksi leirinjohtajaa ja aamulla ja illalla yksi. Illalla vuorossa oleva leirijohtaja päivystää puhelimen päässä myös yöllä. (Lasten Kesä ry 2017b, 8; Kyrö 2017.)

Ohjaajan työtehtäviin kuuluu leirin suunnittelu ja ohjaaminen, leiriturvallisuudesta huolehtiminen, leiriläisten perustarpeista huolehtiminen, sääntöjen valvominen, lääkkeiden jakaminen ja ensiapu, kiusaamiseen puuttuminen ja leiripäivän tapahtumista raportointi päiväkirjaan ja muille ohjaajille. Leirijohtajien työtehtäviin kuuluvat päiväraporttien kirjoittaminen, ohjaajien auttaminen ja tukeminen, huoltajien soittoja varten puhelinpäivystys sekä yhteydenotot huoltajiin, lääkäriin tai muihin tarvittaviin tahoihin, leirihankintojen tekeminen, tiedottaminen ja kommunikaatio toimistolle, keittiölle, kiinteistöhoitajalle ja ohjaajille, sosiaalisen median päivittäminen leiritoiminnasta, kasvatust keskustelut tarvittaessa, yhteisohjelmien organisointi, saunan lämmitys, leiriohjelmaan osallistuminen ja tukeminen resurssien mukaan, erilaisten palaverien järjestäminen, mahdollisten lastensuojeluilmoitusten tekeminen. (Lasten Kesä ry 2017b, 8.)

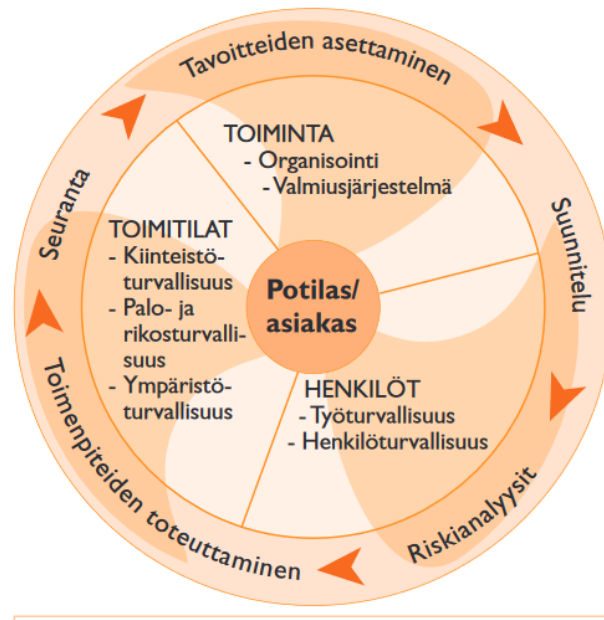
Leirilupauksessa (Lasten Kesä ry 2016d) luvataan, että ohjaajat ovat koulutettuja, kokeneita ja heitä on riittävästi. He ovat työsuhteessa ja täysi-ikäisiä. Ohjaajat ovat joko kasvatusta ja sosiaalialan opiskelijoita tai jo ammattiin valmistuneita. Leiriohjaajat perehdytetään ja koulutetaan leirityöhön Lasten Kesä ry:n puolesta ja samat ohjaajat toimivat aina saman ryhmän kanssa.

3.2 Leirien turvallisuus ja ohjaajien ohjeistus haastaviin tilanteisiin

Leireillä tulee huolehtia henkilöturvallisuudesta, jolla tarkoitetaan ihmisten – työntekijät, asiakkaat, vierailijat – hyvinvoinnin, turvallisuuden ja terveyden varmistamista. Lasten Kesä ry:n leireillä se tarkoittaa niin leiriläisten, ohjaajien, leirikeskuksen henkilökunnan kuin mahdollisten leirillä vierailevien turvallisuutta. Henkilöturvallisuuden kannalta on huolehdittava, että leirin fyysisen työympäristön osalta arvioidaan turvallisuuden kannalta tilojen sijoittelu, poistumistiet ja kalustus. Samoin työntekijän ammatilliset valmiudet eli vuorovaikutukselliset keinot ja tilanteiden ennakoititaidot tulee olla asianmukaiset, koska esimerkiksi hyvät vuorovaikutustaidot voivat ehkäistä väkivallan ilmenemistä. Kolmantena näkökulmana henkilöturvallisuuteen on henkilöstön yhteistoiminta eli työyhteisössä sovitut ja harjoitellut menettelytavat sekä yhteisesti noudatetaan pelisääntöjä. (Kyllönen & Rickman 2011, 18–19.)

Kuluttajaturvallisuuslaki määrittää, että tämänkaltaisesta toiminnasta tulee olla tehtynä turvallisuusasiakirja, jossa huomioidaan erilaiset riskit, joita voi toiminnassa olla (Kuluttajaturvallisuuslaki). Turvallisuusriskit tulee kartoittaa, jotta voidaan todeta toiminnan olevan turvallista, kun ja jos siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttäviä. Kokonaisvaltainen fyysinen ja psyykinen turvallisuus on sitä, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumista tai vammautumista eikä horjuteta tarpeettomasti psyykkistä tasapainoa. (Kirkkohallitus 2007, 2.)

Turvallisuuden ylläpitämiseksi on työntekijöiden osattava kartoittaa riskejä ja ennakoida mahdollisia riskitilanteita. Lasten Kesä ry:n leirien ohjaajien ollessa kasvatus- ja sosiaalialan opiskelijoita tai jo valmistuneita ammattilaisia, on heillä opintojen puolesta jo näkemystä riskien ennakointiin. Sosiaali- ja terveysalan riskienhallintaa on kuvattu sosiaali- ja terveysministeriön julkaisussa Riskienhallinta- ja turvallisuussuunnittelu – Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja asiantuntijoille (STM 2011) potkurimallissa (kuva 3), jota voi käyttää ja soveltaa riskienhallinnan ja turvallisuuden järjestämisessä.

Kuva 3. Sosiaali- ja terveydenhuollon riskienhallinnan malli. (STM 2011, 10)

Lasten Kesä ry:n (2016d) laatukäsikirja, joka on nimetty Leirilupaukseksi, lupaa jokaisella leireille osallistuvalla lapsella, että heidän turvallisuudestaan huolehditaan. Lasten Kesä ry:n leireillä on käytössä ohjaajille turvallisuusmääräykset (Lasten Kesä ry 2017a), joissa käydään läpi turvallisuuteen liittyviä ohjeistuksia kuten paloturvallisuus, uintiin ja rannalla olemiseen liittyviä seikkoja, teräaseiden (puukkojen, saksien tms.) käyttäminen vain ohjaajan valvonnassa (omien teräaseiden käyttö ja hallussapito on kielletty), lääkkeisiin liittyvät säilytys- ja anto-ohjeet, leirialueella ja sen ulkopuolella liikkumisen periaatteet sekä muuhun leiritoimintaan liittyvät turvallisuuskysymykset.

Ennen kesää 2017 leiriohjaajille ei ollut varsinaista toimintaohjetta, kuinka toimia haastavissa tilanteissa leirillä. Leirien ohjaajien oppaassa (Lasten Kesä ry 2017b, 4–5) käydään läpi leirien toimintatavat, joista mainitaan, että jokainen talo sanoittaa sääntönsä omalla tavalla, mutta niissä on huomioitu seuraavat asiat:

- ketään ei saa kiusata
- leirialueelta ei poistuta eikä mennä rantaan ilman ohjaajan lupaa
- käytöstavat: kielenkäyttö, töniminen, toisen kunnioittaminen
- sisätiloissa riehuminen ja liikkuminen
- tavaroista huolehtiminen
- ohjaajan kuuntelu

- somekäyttäytyminen
- mitä seuraa yhteisten toimintatapojen kunnioittamisesta sekä laiminlyönnistä.

Leiriläisiltä kerätään leirin alussa turvallisuus- ym. syistä pois mukana mahdollisesti olevat teräaseet, tulentekovälineet, lääkkeet ja päihteet.

Leiriohjaajan oppaassa (Lasten Kesä ry 2017b, 6) on myös kohta toiminta erityistilanteissa, jossa käydään läpi, miten toimitaan, kun leiriläinen rikkoo sääntöjä. Kiusaamista ei suvaita ja siihen puututaan välittömästi. Käytännössä puuttuminen tarkoittaa keskustelua sekä kiusaajan että kiusatun kanssa. Tukea tilanteeseen saa toiselta ohjaajalta tai leirinjohtajalta. Oppaassa kerrotaan myös, että leirinjohtaja hoitaa yhteyden kotiin tarpeen mukaisesti ja että yhdessä ratkotaan mahdolliset pulmatilanteet leireillä.

3.3 Tutkimuksia Lasten Kesä ry:n toiminnasta

Ensimmäisenä nostan esiin Haaviston ja Paalasen (2014) pro gradu -tutkielman. Tutkielmassa haasteita katseltiin ryhmäprosessin ohjaamisen kautta. Tutkijat nostivat haasteet esiin viidessä eri teemassa, jotka olivat konfliktit, kiusaaminen, torjutut lapset, leiriympäristö ja muut ohjaajan kohtaamat haasteet. Heidän tutkimuksessaan erityisesti nousi esiin torjutut lapset ja heistä etenkin aggressiivisesti käyttäytyvät ja heidän vaikutuksensa ryhmään. Tutkimuksesta nousee myös esiin, miten ohjaajat olivat haasteisiin vastanneet. Nämä haasteisiin vastaamisen menetelmät he ovat jakaneet neljään alaluokkaan: 1) ennakointi ja positiivisuus, 2) keskustelu, 3) konkreettinen toiminta ja rangaistukset sekä 4) ohjaajien ja johtajien välinen tuki. (Haavisto & Paalanen 2014, 56–74.)

Ennakointia olivat muun muassa nukkumaanmenon ennakointi, jotta vältetään, siihen liittyvä levottomuus. Samoin leirin sääntöjen yhteinen laatiminen ja yhteinen keskustelu leirin alkuun siitä, mitä mukava leiri vaatii jokaiselta. Myös mieluisen tekemisen kautta ennakoitiin, kuinka myönteisten kokemusten kautta haastavat tilanteet vähenivät. Lapsen kokema arvostava kohtaaminen nosti myös lapsen arvostusta ohjaajaa kohtaan ja positiivinen vuorovaikutus lisääntyi. (Haavisto & Paalanen 2014, 69–70.)

Keskustelu oli Haaviston ja Paalanteen (2014, 71) tutkimuksen mukaan käytetyin haasteisiin vastaamisen menetelmä. Keskustelulla käytiin läpi tapahtunut ja autettiin lasta ymmärtämään tapahtuman taustalla vaikuttavia tekijöitä. Keskustelulla pyrittiin osoittamaan lapselle käytöksen epäkohdat ja kitkemään pois ei-toivottu käytös. Myös koko ryhmää puhuteltiin tarpeen mukaan.

Konkreettinen toiminta ja rangaistukset tulivat käyttöön, kun keskustelu ei riittänyt. Rangaistuksista yleisimpiä olivat Haaviston ja Paalanteen (2014, 72–74) jäähyt ja kiellot. Konkreettisena toimintana esiintyi leirijohtajan mukaan ottaminen tilanteeseen rauhoittavana elementtinä ja viimeisenä keinona oli kotiin lähettäminen.

Neljäntenä kohtana haasteisiin vastaamisen menetelmänä Haavisto ja Paalanne (2014, 74, 77) nostavat ohjaajien ja johtajien välisen tuen. Ohjaajat antoivat positiivista palautetta toisilleen ja tsemppasivat toisiaan sekä antoivat vertaistukea toisilleen. Ohjaajat vaihtoivat ajatuksia ja keskustelivat niin päiväkirjojen, työvuorojen aikana tai vaihtuessa sekä talopalaverin muodossa keskenään. Johtajat tukivat ja kannustivat ohjaajia muun muassa päiväkirjojen ”johtajan terveiset” -osiossa. Haavisto ja Paalanne huomasivat, että haasteisiin vastaaminen riippui leiriläisten ikätasosta sekä ohjaajasta, jolla voi olla vaikutusta ryhmäprosessiin ja ryhmässä esiintyviin haasteisiin.

Salo (2012, 4, 19–20) tutki opinnäytetyössään suhteessa leiritoiminnan todellisuuteen Lasten Kesä ry:n laatukäsikirjan eli leirilupauksen vastaavuutta ja ajankohtaisuutta. Salo toteutti tutkimuksen haastatteluin, havainnoimalla ja käyttämättä yhdistyksen toiminnasta saatavissa olevaa materiaalia. Tutkimuksen tuloksissa nousi esiin, että Lasten Kesä ry:n leiritoiminta koetaan laadukkaana ja laatua pyritään varmistamaan ammattitaitoisella henkilökunnalla, joka koulutetaan tehtäviinsä ja heidän työntekoaan tuetaan ja ohjataan. Toimintaa pystytään kehittämään jatkuvasti toiminnan tarkkailemisen, kirjaamisen ja arvioinnin avulla. Toiminnassa huomioidaan lapsen tarpeet ja toiveet ja sitä järjestetään asiakaslähtöisesti. Leirilupaus toimii toiminnan suunnittelun pohjana. Ohjaaja voi työssään tukeutua leirilupaukseen ja sen pohjalta perustella tehtyjä valintoja leiriläisille, itselleen ja muille ohjaajille.

4 LAPSEN POSITIIVINEN VAHVISTAMINEN

Lapsen positiivisella vahvistamisella tässä kehittämistehtävässä tarkoitetaan lapsen positiivisen käyttäytymisen vahvistamista, joka pohjautuu positiiviseen pedagogiikkaan ja positiiviseen psykologiaan. Positiivinen psykologia tutkii keinoja ihmisen hyvinvoinnin edistämiseen, ihmisen vahvuuksia ja selviytymiskykyä ongelmista. Positiivisen psykologian kiinnostuksen aiheena on muun muassa se, ovatko ihmiselle ominaisempia positiiviset vai negatiiviset tunteet. Samoin kiinnostuksen aiheina ovat lapsen kasvun kannalta parhaimmat olosuhteet, ihmisten vuorovaikutuksen toiminnan parhaimmat edellytykset, luovuuden ilmeneminen ihmisessä se, millaisia ovat ihmisten lahjakkuudet ja vahvuudet. (Ojanen 2007, 9, 11.)

Positiivisen psykologian päällimmäinen tarve on ymmärtää niitä olosuhteita ja tekijöitä, jotka saavat ihmiset yhteisönä ja yksilönä kukoistamaan. Se ei sulje silmiä vastoinkäymisiltä tai negatiivisilta kokemuksilta eikä tavoittele jatkuvaa myönteisten tunteiden virtaa. Positiivisen psykologian avulla voidaan löytää jokaisesta vahvuudet ja diagnosoida hyvää ja tätä kautta vahvistaa henkistä perustaa, joka auttaa kestämään kohdalle osuvat vaikeudet. Positiivista pedagogiikkaa toteuttava ohjaaja uskoo lapsen kykyihin ja mahdollisuuksiin ja kohdistaa tämän koko ryhmää kohtaan kuitenkin huolehtien, että lapset saavat tarvittavan tuen tavoitteiden saavuttamiseksi. Positiiviseen vahvistamiseen kuuluu myönteisen palautteen anto, joka on tarpeellista. Myönteiselle palautteelle luodaan sopiva ympäristö, se rakennetaan vahvuuksien pohjalta ja annetaan riittävästi tukea. Tämä vaatii ohjaajalta herkkyyttä havaita hyviä asioita ja palkita niistä. Aito ja ansaittu palaute toimii palkintona. (Leskisenoja 2017, 16–17, 32–34; Uusitalo-Malmivaara 2014, 14; Adhd-tukipaketti s.a., 23.)

Vahvuutensa tunteva lapsi osaa tunnistaa ja hyväksyy myös kehittämistarpeensa. Lapsi ymmärtää, että hän pystyy itse vaikuttaa osaan taidoistaan ja kyvyistään, mutta on myös muun muassa fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä asioita, joihin hän ei pysty vaikuttamaan, vaan ne on hyväksyttävä sellaisenaan. Lapsi oppii tunnistamaan vahvuuksiaan, kun hänelle tärkeät ihmiset huomauttavat hänen osaamisalueensa, minään kuuluvan vahvuuden, taidon tai kyvyn ja sanoittavat sen ääneen lapselle. Näin lapsi huomaa, että vaikka jossain

asioissa hänellä on opittavaa ja kehityttävää, niin on asioita jotka ovat jo hallinnassa. (Hotulainen, Lappalainen & Sointu 2014, 235, 244.)

Lapsen saama positiivinen palaute lisää lapsen luottamusta omiin kykyihin hallita omaa käyttäytymistään, auttaa yhdistämään onnistuneen suorituksen tai hyvän käyttäytymisen, kohentaa lapsen itsetuntoa ja lisää todennäköisyyttä, että lapsi käyttäytyy hyvin toistamiseenkin. Lapsen omanarvontunne kasvaa kokemuksesta, että häntä arvostetaan. Positiivisen palautteen pohjalta lapsi oppii myös luottamaan omaan arvoonsa, kun saa viestiä, joka vahvistaa, hyväksyy lapsen persoonana ja arvostaa hänen elämäänsä. Oman itsensä arvostamisen lisäksi lapsen tulee oppia arvostamaan myös muita. Lapselle asetetut tavoitteet ja vaatimustaso käyttäytymisen, itsensä sekä toisten arvostamiseen tulee olla lapsen ikäkehitykselle sopiva, jotta lapsen itsearvostusta ja omanarvontuntoa pystytään vahvistamaan. Tavoitteena ei ole täydellinen suoritus vaan ihastelua oikeaan suuntaan menemisestä. (Adhd-tukipaketti s.a., 23; Mattila 2011, 91–92.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN KEHITTÄMISTYÖN POHJAKSI

Tutkimusta tehdessäni tutkijana olen hermeneuttisen perinteen mukaisesti tulkki, joka pyrkii luomaan mahdollisimman luotettavasti uudelleen toisen henkilön tietoisuudessaan. Tekemälläni tulkinnalla on kaksi tehtävää. Ensimmäinen on selvitettävän ajatusjärjestelmän merkityksen ymmärtäminen ja toinen on tuoda se tai sen osia ajankohtaiseen tilanteeseen. Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa pyrin leirien päiväkirjojen ja ohjaajien palauteleirin muistiinpanojen osalta muodostamaan itselleni kuvan heidän ajatuksistaan haastavista tilanteista leireillä. Tämä oli kaksivaiheisen tutkimusosuuden ensimmäinen vaihe. Tehtäväni oli ”saada teksti puhumaan”. Hannula lainaa Ricoureria (1981) ja Gadameria (1975), että tekstin lukeminen on selittämisen ja tulkinnan välistä dialektiikkaa sekä horisonttien sulautumista, jossa yhdistyvät minun horisonttini tekstin lukijana sekä tekstin kirjoittajan horisontti tekstin tulkinnassa. (Hannula 2007, 119–120.) Päiväkirjoista ja muistiinpanoista tekemieni tulkintojen pohjalta tein ensimmäisen version toimintaohjeistuksesta, jonka käytettävyyttä arvioitiin kehittämistutkimukseni toisessa vaiheessa työpajassa.

Koska minulla on omakohtaista kokemusta leireistä useiden vuosien leirityön kautta, oli minulla tutkimusta lähtiessäni tekemään olemassa ennakkokäsityksiä siitä, millaisia haastavat tilanteet leireillä voi olla. Aineistoa lukiessani minulle oli selvää, että aineistosta saattaa minulle tutut piirteet korostua ja vähemmälle huomiolle voi jäädä vieraat piirteet. Siksi pyrin aineistoa läpikäydessäni muistuttamaan koko ajan mieleeni tutkimuskysymykseni ja etsiä niihin vastaavia tekstikohtia, jottei minulta jäisi huomioimatta jotkin piirteet. Tein aineistosta tulkinnan ja pyrin ratkaisemaan ristiriitoja ja ymmärtämään aineistoa tulkinnan lisäksi, jotta sain aikaiseksi kokonaisuuden tutkittavasta ilmiöstä. (Ks. Pitkäranta 2014, 109–111.)

6 AINEISTONA PÄIVÄKIRJAT JA MUISTIINPANOT

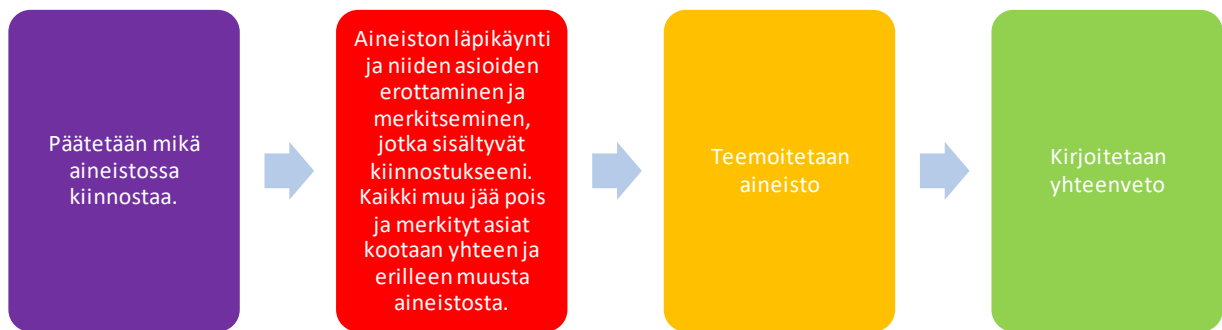
Ensimmäisenä aineistona olivat kesän 2017 leiripäiväkirjat sekä muistiinpanot ohjaajien palauteleiriltä. Päiväkirjoja oli 36, päiväkirjojen pituudet vaihtelivat leirin haasteiden ja leirin pituuden mukaan, lyhimmissä leiripäiväkirjoissa oli 8–9 sivua ja pisimmissä 24–25 sivua tekstiä. Tämänkaltaisten dokumenttien käyttö sisältää oletuksen, että kirjoittaja kykenee ilmaisemaan itseään kirjallisesti (Pitkäranta 2014, 97). Leiripäiväkirjat ovat leirikohtaisia ja leirinohjaajien kirjoittamia, joihin on kirjattu leirin tapahtumat. Ne toimivat leirien virallisina dokumentteina. Niistä lähetetään päivittäin kootut raportit Lasten Kesä ry:n toimistolle luettavaksi ja arkistoitavaksi. (Haavisto & Paalanen 2014, 35.)

Valitsin päiväkirjat ensisijaiseksi aineistoksi toimintaohjeistuksen kehittämiseksi, koska niissä on päivittäin kirjattu tuoreeltaan leirin tapahtumia ja se, miten niissä tilanteissa on toimittu. Päiväkirjat ovat kirjoittaneet leirien ohjaajat, joita toimintaohjeistuskin tulee koskemaan. Sain käyttööni myös palautepalaverin muistiinpanot ohjaajien palauteleiriltä syyskuulta. Työskentelyssä he ovat käyneet läpi viime kesänä leireillä olleita haastavia tilanteita.

Työni taustatutkimuksen ollessa laadullista tutkimusta, käytin laadullista aineiston analyysia, joka on usein spiraalimainen, kierroksin etenevä prosessi. Tätä nimitetään hermeneuttiseksi kehäksi. Analyysissa edetään aineistossa vaihe vaiheelta eteenpäin ja ensimmäiseksi saavutetaan aineiston edustaman ilmiön kuvailun taso. (Pitkäranta 2014, 107.) Ensimmäisessä vaiheessa tietoa kerättiin analysoimalla kesän 2017 leirien päiväkirjoja etsien niistä tutkimuksen

kannalta olennaisia asioita mitkä tilanteet nousevat aineistosta esiin haastavina tilanteina leireillä.

Luin ensin päiväkirjat läpi merkitsemättä mitään vielä sen tarkemmin saadakseni yleiskuvan leireistä ja siitä, millaista toimintaa ja millaisia tilanteita siellä on. Aineiston analyysimenetelmänä käytin sisällönanalyysia nostaakseni tärkeimmät päiväkirjoista nousevat teemat liittyen haastaviin tilanteisiin. Koska sisältöä oli paljon, kun päiväkirjoja on jokaiselta leiriltä ja ne sisältävät jokaiselta päivältä selvitykset, tuli minun osata karsia tarpeeton tieto pois ja nostaa työni kannalta oleelliset asiat esiin. Laadullisen tutkimuksen analyysin runko voidaan esitellä kuvassa 4 esitetyllä tavalla, pohjautuen Tuomen ja Sarajärven (2012, 91–92) esittämään yleiseen kuvaukseen laadullisen tutkimuksen analyysin etenemisestä.

Kuva 4. Laadullisen analyysin runko

Minulle oli tärkeää huomata, että työn edetessä aineistosta voi ilmetä muitakin kuin etukäteen päätettyjä kiinnostavia aiheita, joita ei ole edes osannut ajatella. Jo ensimmäisellä lukukerralla meinasin harhautua sivuraiteille aineistosta nousseiden mielenkiintoisten asioiden vuoksi. Useampi uusi tutkimuksellinen näkökulma nousi ideana esiin, ja siinä kohtaa oli vain pidettävä rajauksesta kiinni, ettei työ lähde leviämään tai siihen sisällytä asiaa, joka ei ole tämän työn kannalta oleellista. Ne asiat voidaan siirtää seuraavaan tutkimukseen, kaikkea ei pysty yhdessä tutkimuksessa selvittämään. Niinpä palautin mieleeni työni tarkoituksen ja sain aineiston pohjalta ilmiön kuvailun sekä teemoittamisen tehtyä. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 92.)

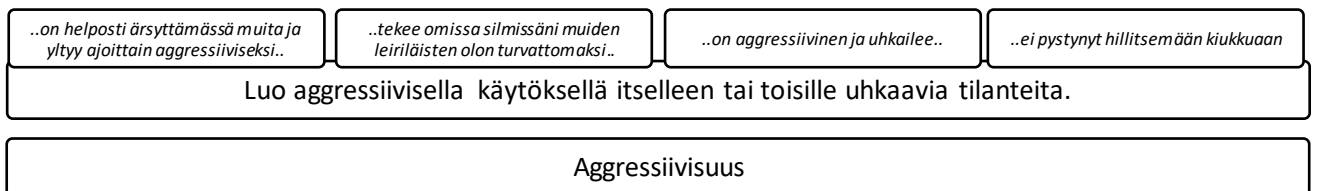
Otin tekstistä satunnaisesti, mutta harkitusti erilaisista tilanteista esimerkkilauseita tai tekstikohtia analyysia varten ylös pitäen mielessäni aineiston laadun sekä tarpeellisen saturaation. Teksteissä oli paljon samankaltaisia ilmaisuja,

joita en nähnyt tarpeelliseksi yksittäin nostaa esiin, koska aineisto toisti monessa kohtaa itseään, jolloin saturaatio toteutuu eikä tule enää uutta tietoa tutkimusongelman kannalta. Näistä esimerkkikohdista pelkistin lauseita, jotka kuvasivat yhtäläisesti tilanteita eli liitin samaa tarkoittavat samaan kategoriaan ja annoin kategorialle sisältöä kuvaavan nimen. Tämän jälkeen yhdistin saman sisältöisiä alakategorioita toisiinsa ja muodostin yläkategoriat eli pääteemat ja annoin niille kuvaavat nimet. Näiden avulla voin vastata tutkimuskysymyksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 87, 101.)

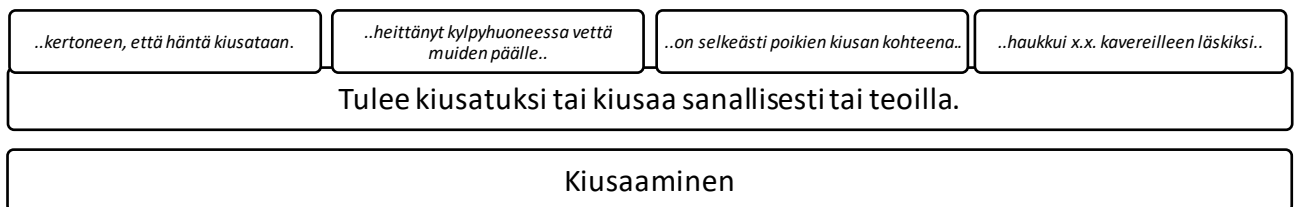
Kuvissa 5, 6, 7 ja 8 on esitelty esimerkkinä aineistolähtöisen analyysin toimintatapaani ensimmäisen teeman muodostamisen osalta.

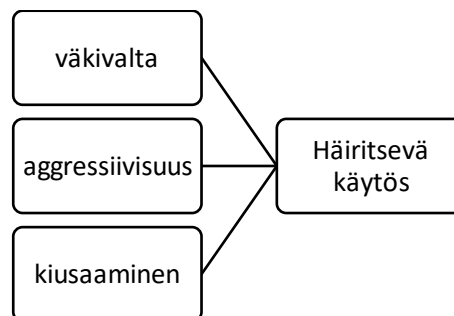
Kuva 5.

Kuva 6.

Kuva 7.

Kuva 8.

Päiväkirjoja lukiessani selkeänä eniten haasteellisuutta aiheuttavina tilanteina nousi tilanteet, joissa oli käytöstä, joka häiritsee tavalla tai toisella toisia leiriläisiä ja tai ohjaajia. Tämän käytöksen pääteemaksi määrittelin häiritsevän käytöksen, jonka jaoin vielä neljään alateemaan, joista kolme aggressiivisuus, väkivalta ja kiusaaminen on Abbeyn ja Salon (2015, 16) määrittelemänä yleisimmät häiriökäyttäytymisen muodot, sekä neljänneksi alateemaksi nousi kielenkäyttö. Tässä kehittämistyössä en tätä jakoa käyttäessäni määrittele käytöstä häiriökäyttäytymiseksi, joka on psykologinen määritelmä, vaan yleisemmäksi häiriötä aiheuttavaksi käytökseksi, koska tarkoitukseni ei ole tehdä diagnooseja eikä antaa väärää informaatiota.

Toiseksi pääteemaksi nousi muut haastavat tilanteet, johon alateemoiksi määrittelin seksuaalisuuteen liittyvä korostunut puhe ja toiminta sekä kieleen liittyvät haasteet. Kolmantena teemana ovat ohjaamiseen liittyvät haasteet, kuten ohjaajien kiire ja aikataululliset haasteet ja paikalla olevien ohjaajien määrä eli työntekijäresurssit tilanteiden aikana ja puutteet viestinnässä. Aluksi teemoitin tämän nimikkeellä resursseihin liittyvät haasteet, mutta kun ohjaajien palauteleirin muistiinpanoista nousi viestintä vahvana haasteena, niin ymmärsin, että nämä kolme alakategoriaa ovat kaikki osa haasteita ohjaamisessa eli sen työn tekemisessä, johon ohjaajat ovat palkattu.

Neljänneksi teemaksi nostin vielä tilanteiden ratkaisut, joita päiväkirja-aineistossa oli runsaasti. Poimin niistä tähän työhön teeman alle ne, joita esiintyi eniten ja jotka olivat keskeisimpiä. Näitä olivat keskusteleminen, toisen tai useamman ohjaajan sekä ”johtiksen” eli leirijohtajan tuki tilanteessa, sääntöjen kertaus, erilaiset sanktiot, kannustaminen, joka pitää sisällään positiivisen palautteen ja erilaiset kannustimet, huomion suuntaaminen muualle, huoltajiin otettu yhteys sekä viimeisenä vaihtoehtona kotiin lähettäminen.

Aineistoa läpikäydessä merkitsin eri väreillä eri teemoihin liittyvät kohdat aineistossa. Tilanteiden ratkaisusta merkitsin yhteydet leirin ulkopuolisiin omalla värillään, koska teemotin sen aluksi omaksi teemakseen. Analyysia tehdessäni havaitsin, että yhteydet kotiin olivat pääsääntöisesti ratkaisuja leirillä koettuihin haasteisiin, joten lisäsin sen tilanteiden ratkaisut teemaan. Havainnollistan teemat kuvassa 9.

Kuva 9. Kehittämistyössä käytetyt teemat

Hain aineistosta nousevien teemojen pohjalta teoria-aineistoa olemassa olevasta tiedosta eri lähdemateriaaleista ja avasin enemmän työssä käytettäviä käsitteitä. Kaiken tämän pohjalta aloin luomaan toimintaohjeistusta. Tässä raportissa pääsen sitten ilmiön kokoamisen ja selittämisen tasolle. (Ks. Pitkäranta 2014, 107.)

7 TULOKSET JA NIIDEN TEORETISOINTI

Haastavia tilanteita koulu- ja leirimaailmassa on tutkittu ja kirjallisuudesta löytyy teoksia liittyen muun muassa haastaviin asiakastilanteisiin. Tein teemojen selvityä ja aineiston jäsennyttyä lähdehakua etsimällä tutkimuksia ja teoksia

aineiston nostattamista aiheista. Aiemman tiedon haku johdatti minut aina uusien lähteiden luokse lukiessani ensimmäisillä hakukokeiluilla löytyneitä lähteitä ja jossain kohtaa minun oli vain pakko määrittää, että olen löytänyt riittävästi taustatietoa aiheesta, koska mitä enemmän aiheesta luin ja löysin eri tutkimuksia ja teoksia, sitä enemmän uusia olisi löytynyt lisää niiden myötä. Eri-tyisesti häiritsevään käytökseen ja sen alateemoihin liittyen löytyi valtavasti tietoa ja tutkimuksia, kun taas joihinkin muihin teemoihin oli haastavampaa löytää teoretietoa aineistosta nousseiden aiheiden teoretisoinniksi.

Teoretisoinnin ja tulosten avaamisessa käytän lainauksia päiväkirjoista ja muistiinpanoista havainnollistamaan leirillä olleita haastavia tilanteita. Nämä lainaukset olen merkinnyt sisennetyksi *kursivoidulla tekstillä*. Nimet olen muuttanut lainauksissa muotoon x.x, taatakseni täyden nimettömyyden.

7.1 Häiritsevä käytös

Häiritsevä käytös leirillä on haastavaa käytöstä, jossa lapsi tai nuori käyttäytyy tavalla tai toisella ongelmallisesti. Tämä käytös vaatii paljon ohjaajan aikaa osakseen. Häiritsevä käytös sen monessa eri muodossa nousi suurimpana haasteena päiväkirja-aineistosta esiin. Se esiintyi aggressiivisuutena, väkivaltaana tai sen uhkana itseä tai toisia kohtaan, kiusaamisena niin verbaalisesti kuin fyysisesti sekä kielenkäyttönä, joka häiritsi. Abbeyn ja Salon (2015, 44) tutkimuksen tuloksissa häiriökäyttäytyminen on muun muassa auktoriteettien vastustamista.

Vastarinta kaikkeen toimintaan tapahtuu huutamalla, negatiivisävytteisesti puhumalla/kiroilemalla/vastustamalla aikuisen auktoriteettia mitä ihmeellisimmoin keinoin...

Ahosen (2017, 29) mukaan lapsi ei käyttäydy tahallaan huonosti ja väärin kun on niin sattunut päättämään, vaan käytöksen takana on aina jokin syy. Käyttäytymisen taustalla vaikuttavat lapsen sosiaalisemotionaaliset valmiudet, joilla viitataan lapsen kykyyn käsitellä ja ilmaista tunteitaan sekä hänen tapansa olla vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa.

Tilanteita on vaikea purkaa kun selvästi kaikilla kova väsymys ja puutteelliset taidot oman toiminnan ohjaukseen...

Lapsen sosiaalisemotionaaliset taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa lapsen ja häntä ympäröivän sosiaalisen todellisuuden kanssa. Itsesäätelytaito on yksi merkittävimmistä sosiaalisemotionaalisista taidoista. Sillä tarkoitetaan lapsen kykyä säädellä tunteitaan, käyttäytymisestään ja kognitiivista toimintaansa. Jos lapsella on haasteita itsesäätelytaidoissaan, johtavat ne usein siihen, että ympäristö kokee lapsen haasteelliseksi. Jos lapsen tunteiden säätely on heikkoa, näkyy se käytöksessä muun muassa impulssina, jota seuraa välitön käytös, joka voi olla esimerkiksi kiroilu, tavaroiden heittäminen tai karjuminen. Itsesäätelyn haasteet näkyvät myös lapsen tunteiden ja käyttäytymisen ali- tai ylisäätelynä, jolloin alisäätelyssä lapsi käyttäytyy aggressiivisesti, uhmakkaasti tai uhkaavasti. (Ahonen 2017, 19-29.)

Tilanteiden haasteellisuudessa on huomioitava myös lasten ja ohjaajien erilaiset temperamentit, jolloin myös persoonien välisellä kemialla voi olla vaikutusta ohjaajan haasteelliseksi kokemaan tilanteeseen. Samoin konfliktitilanteessa voi ohjaajan temperamenttityyppi olla vääränlainen rauhoittamaan lasta ja tarvitaan toisenlaisen temperamenttityypin omaava ohjaaja häntä rauhoittamaan. Temperamenttityypit voi jakaa kolmeen pääluokkaan: hitaasti lämpenevät, haastavat ja helpot. Temperamenttityypit ovat samanarvoisia keskenään, kullakin tyyppillä on omat haasteensa ja vahvuutensa. Sama lapsi voi näyttäytyä toiselle ohjaajalle ylivilkkaana rasavillinä, kun taas joku toinen ohjaaja voi kuvailla lasta energiseksi ja rohkeaksi. (MLL 2017.)

Aggressiivisuus

Raivo ei ottanut laantuakseen ja kovaääninen mekastaminen huoneessa jatkui pitkään...

Kun lapsi raivostuu, on hänellä tarve saada purkaa ulos tunnetta, jota hän ei pysty käsittelemään, koska hän vasta opettelee pettymyksen sietämistä. Lapsen taito sanoittaa ja kyky sietää vaikeita tunteita ja ristiriitoja on puutteellista. Aggressiivisen käytöksen takana lapsella ja nuorella on aina useita sisäisiä ja ulkoisia tekijöitä. Lapsen ei ole mahdollista tilanteessa huomioida muiden

tunteita tai reaktioita, koska hän on menettänyt omien tunteiden säätelykyvyn. (Ahonen 2017 19; Röning 2013, 150-151; Nurmi & Schulman 2013, 38).

Keltikangas-Järvinen (2010, 67-69) määrittää, että aggressiivisuus on sidoksissa lapsen ikään. Lapsen kasvaessa aggressiivisuus muuttaa muotoaan suorasta aggressiosta verbaaliseksi ja vähenee. Avoimen aggression määrä nousee kuitenkin varhaisnuoruusiässä ja on voimakkaimmillaan 9-14 vuoden iässä ja pojilla selvemmin. Myös epäsuora aggressio on huipussaan 11-12 vuoden iässä. Niin avoimen kuin epäsuoran aggression huippuvaiheet osuvat juuri siihen ikäjakaumaan, jonka ikäisiä on Lasten Kesä ry:n leireillä leiriläisissä.

Röning lainaa Goldsteinia (1998), jonka mukaan aggressiivisiin käyttäytymismalleihin turvautuvat helpoiten ne nuoret, joilla on muita enemmän puutteita tunnehallinnassa, sosiaalisissa taidoissa tai moraalin kypsytydessä eli asenteessa. Lapsen raivo voi olla primitiivistä, alkukantaista ja vaikeasti sulatettavaa. Raivo voi ilmetä arvaamattomasti. Raivo koostuu joukosta vaikeita tunteita, kuten kateus, pettymykset, murhanhimo ja siihen liittyy toimintaimpulseja. (Röning 2013, 150–151; Nurmi & Schulman 2013, 38–39.)

suuttui lippisvarkaudesta valtavasti. jouduin pitämään hetken x.x kiinni, ettei hän huitoisi muita...

Tällaisessa tilanteessa lapselle on annettava tilaa, mutta huolehdittava, ettei kukaan tule vahingoitetuksi eikä mitään rikota. Lapsi tarvitsee aikuisen apua, kun raivo yllättää. Aikuisen tulee pysyä rauhallisena, voimakkaana ja lujana, jotta näin hän luo turvallisen tilanteen ja olon lapselle. Lapsen tulee saada olla vihainen ja luottaa siihen, että aikuinen kestää hänen tunteensa ja hyväksyvät ne, mutta puuttuu heti, jos lapsi on satuttamassa itseään tai muita. (Röning 2013, 150–151; Nurmi & Schulman 2013, 38–39.)

Vihaisen lapsen tai nuoren kanssa tärkeää on, että hän on selvillä siitä, mitkä ovat ryhmän keskeiset säännöt, jotka ovat pysyvät. Siksi leirin sääntöjen läpikäyminen niin leirin alussa kuin tarpeen mukaan leirin aikana, on tärkeää. Epäselvät tai muuttuvat säännöt ja epä johdonmukainen toimintaympäristö muodostaa ongelmakentän erimielisyyksille, riitelylle ja rajojen rikkomiselle.

Yhteistyö on tärkeä elementti, tärkeämpi kuin tottelevaisuus. Positiivinen vahvistus sille, että lapsi tai nuori hoitaa hommansa on tärkeää, tuli se hoidettua aikuisen suunnitteleman tavan tai lapsen itsensä toteuttaman tavan mukaisesti, kunhan se on hoidettu. (Röning 2013, 155.)

Väkivalta on hyökkäävää käytöstä, jonka tarkoituksena on tietoisesti satuttaa toista ihmistä. Väkivalta voi olla fyysistä tai henkistä. Fyysinen väkivalta kohdistuu voimankäyttönä yhtä tai useampaa ihmistä kohtaan ja voi aiheuttaa fyysisen, henkisen tai seksuaalisen vamman. (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 6.)

Erityisen ikävää oli väkivaltaisuus, jossa myös muita leiriläisiä lyötiin ja potkittiin. Myös ohjaajan turvallisuus oli paikoin uhattuna...

Fyysiseen väkivaltaan kuuluu mm. potkiminen, lyöminen, iskeminen, läimäyttäminen, työntäminen, pureminen tai nipistely (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 6).

Tilanne muuttui vaaralliseksi, kun xx ei saatu hallintaan ja hän m. potkaisi yhtä tyttöä, niin että tältä tuli huulesta verta, löi toista ja väänsi vielä yhtä tyttöä käsistä...

Henkinen väkivalta ei sisällä fyysistä voimankäyttöä, mutta se voi sisältää uhkailun fyysisellä väkivallalla. Henkistä väkivaltaa voi olla kiusaaminen, sanallinen loukkaaminen, häirintä ja uhkailu.

...aggressiivinen ja uhkailee. Huutanut minulle useaan otteeseen "vitun vammaisen"...

Sillä voi olla haittavaikutuksia henkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle (Rantaeskola, Hyyti, Kauppila & Koskelainen 2015, 6).

Kiusaaminen on Cacciatoren (2009, 60) mukaan toimintaa, joka kohdistuu samaan henkilöön toistuvasti ja tahallisesti ja jonka tarkoituksena on aiheuttaa pahaa mieltä. Kansallisen kouluterveyskyselyn (THL 2017a) pohjalta tiedetään, että koulussa kiusaaminen on hieman pojilla yleisempää kuin tytöillä,

sillä vuonna 2017 peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista pojista 7 prosenttia ja tytöistä 5 prosenttia ilmoitti joutuneensa lukukauden aikana vähintään kerran viikossa kiusatuksi. Alakoulun 4.- ja 5.- luokkalaisten vastaavat lukemat ovat pojilla 5 % ja tytöillä 4,1 %. Harvemmin kuin kerran viikossa kiusatuksi kokee alakouluikäisten vastaajaryhmästä tulevansa pojista 29,7 % ja tytöistä 24,9 % ja yläkouluikäisistä pojista 19,3 % ja tytöistä 19,5 %. Brisk-Mosander (2013, 64) tutkiessaan haastavia tilanteita rippikoulussa huomasi myös kiusaamisen olevan yksi haasteista, jota voi esiintyä niin rippikoululaisen tai rippikoulun isosen toimesta eikä se eroa juurikaan koulussa tapahtuvasta kiusaamisesta.

Kiusaaminen ei ole vahingossa tehty eikä yksi satunnainen teko. Se voi olla fyysistä väkivaltaista käyttäytymistä toista kohtaan tai avointa haukkumista tai nimitelyä. (Cacciatore 2009, 60-61; Brisk-Mosander 2013, 64; Väestöliitto 2018.)

...olivat kiusanneet häntä ainakin sylkemällä käteensä ja laittamalla käden naamalle...

...alkanut kiusata häntä esimerkiksi haukkumalla läskiksi ja haisuttalelemalla...

Se voidaan naamioida satunnaisten tekojen ja vahinkojen alle. Lapset kantavat mukanaan kokemuksiaan kotoa tai muista ryhmätoiminnoista, kokemusta asemastaan ja ryhmähierarkiasta. Toiselle kaikkien huomioiminen on helppoa, kun taas toiselle se on vaikeaa. Kiusaaminen voi jättää ikuiset arvet itsetuntoon, sitä kokenut saattaa aina pelätä milloin pilkka ja väkivalta alkaa taas tai koska jätetään ryhmän ulkopuolelle. Suoran kiusaamisen lisäksi kiusaaminen voi olla epäsuoraa, vaikeammin havaittavissa olevaa kiusaamista, jota voi olla muun muassa perättömien juorujen levittäminen, pieni huomaamaton kiusanteke, kiusatun syrjiminen tai porukasta ulkopuolelle jättäminen (Cacciatore 2009, 60-61; Brisk-Mosander 2013, 64; Väestöliitto 2018.)

...”tahallaan” jättänyt x.x jutuihin sivuun...

Kielenkäyttö on osa häiritsevää käytöstä. Abbeyn & Salon (2015, 50) mukaan aggressiivisuus voi ilmentyä verbaalisena ja siihen luetaan muun muassa kiroilu.

Välillä kiro sanat lentelevät todella paljon ja käytös on huonoa.

Opettajakyselyssä (MTV 2015) kysyttiin kiroilun esiintymisestä häiritsevänä elementtinä luokkatilanteissa. Yläkoulujen puolella 29 % vastaajista kertoi, kiroilua esiintyvän joka päivä ja alakoulujen puolella vastaava luku oli 5 %. Päiväkirjojen pohjalta kielenkäyttöä nousi häiritsevänä elementtinä useassa kohdassa esiin.

...kiroilu oli todella voimakasta ja jouduin monta kertaa tästä sanomaan.

Kiroilu on äitynyt aika pahaksi talolla.

Kielenkäyttö on kyllä todella sopimatonta kun hän hiilttyy.

7.2 Muut haastavat tilanteet leiriläisten kanssa

Muiksi haastaviksi tilanteiksi nousi päiväkirjojen pohjalta seksuaalisuuteen liittyvä korostunut puhe ja toiminta sekä kieleen liittyvät haasteet. Näiden lisäksi aineistosta nousi yksittäisiä tai vähäisemmissä määrin haasteita esiin kuten lasten lääkitykseen liittyviä haasteita, päihteisiin liittyvät puheet tai toiminta, harhaileminen yksinään ilman lupaa leirin ympäristössä ja varastamista tai sen epäilyä.

Seksuaalisuuteen liittyvä korostunut puhe ja toiminta. Lasten Kesä ry:n leirien nuorimmat leiriläiset ovat seksuaalisessa kehityksessään kohdassa, jossa abstrakti ajattelu kehittyy ja lapsi ymmärtää hämmennyksen ja yksityisyyden. Heitä kiinnostaa kehojen erilaisuus ja muutokset kehossa. Tässä kehitysvaiheessa lasta tulee kannustaa ilmaisemaan tunteita rakentavasti ja hyvään kosketukseen (Väestöliitto 2014). Seksuaalisuuden portaiden kautta katsottuna leiriläiset jakautuvat useammalle portaalle ikä- ja kehitystasonsa mukaan. Porrasmallissa lapsen ja nuoren seksuaalinen kehitys tapahtuu portaittain ja siihen kuuluu emotionaalinen, fyysinen, psyykkinen, tiedollinen ja sosiaalinen kehitys. Jokaisella portaalla on oma merkityksensä ja niillä opitaan

tietoja ja taitoja kohti aikuisuutta. Siinä missä toinen leiriläinen on vielä kehityksessään salatun idolirakkauden portaalla, voi toinen leiriläinen olla jo ”mikä tuntuu hyvältä” portaalla, jossa opetellaan jo seksuaalisen nautintoa ja omia rajoja siitä mikä tuntuu hyvälle ja mikä ei. (Urpot.fi s.a.; Lapsen seksuaalinen kehitys s.a.)

Kun puhutaan lapsen yliseksualisoituneesta käytöksestä, on tärkeää ymmärtää mikä on lapsen normaalia seksuaalista käytöstä, jotta ei tule väärintulkintoja. Yliseksualisoituneeseen käytökseen liittyy muun muassa se, että lapsella on ikätasoon nähden liikaa tietoa seksuaalisuudesta ja hänen käyttäytymisensä voi poiketa merkittäväällä tavalla muiden ikätovereiden käyttäytymisestä. (Yliseksualisoitunut käyttäytyminen s.a.)

...kuultu juttuja pornon tekemisestä ja nuolemisesta...

...oli täysin alasti ja halusi itse näyttää koko ajan pippeliään ulos ikkunasta muille leiriläisille. x.x ei suostunut useista pyynnöistä huolimatta pukemaan mitään ylleen. Hän ei myöskään suostunut lopettamaan pippelin esittelyä, vaikka moneen kertaan kerroin, että hän saa kyllä itse katsella omaa kehoaan ja pippeliään, mutta sitä ei tarvitse näyttää muille...

Myös toiset lapset voivat huolestua tai heissä voi herätä kielteisiä reaktioita yhden lapsen yliseksualisoituneesta käytöksestä. Luonnollisena osana normaaliin kehitykseen kuuluu uteliaisuus sekä seksuaalisväritteiset leikit ja kokeilut. Lapsi voi roolileikkien kautta kokeilla erilaisia roolimalleja mitä hänen ympäristöstään löytyy ja niin kauan kun lapsen seksuaalista käytöstä kuvaavat vapaaehtoisuus, uteliaisuus ja iloisuus, ei ole mitään huolestumisen syytä. Aikuisten tehtävä on, tarvittaessa osoittaa lapselle millainen käyttäytyminen kussakin tilanteessa on sopivaa ja rajata lapsen käyttäytymistä. (Yliseksualisoitunut käyttäytyminen s.a.)

Kieleen liittyvät haasteet. Suomessa maahanmuuton seurauksena etninen ja kulttuurinen monimuotoisuus ja monikielisyys on lisääntynyt nopeasti (Metteri, Forsman, Heinonen & Laakso, 2016, 27). Lasten Kesä ry:n leiriläiset edustavat useaa eri kulttuuria ja kaikkien äidinkieli ei ole suomi. Jokaiselle

kuitenkin oma äidinkieli on ajattelun, identiteetin ja tunteiden kieli, jokaisella on oikeus omaan äidinkieleensä. Maahanmuuttajalle kieli mm. vahvistaa oman kulttuurin tuntemusta ja kulttuurillista identiteettiä, kieli myös edustaa jatkuvuutta ja juuria. (Mäkelä 2007, 14.)

Useissa kohdissa päiväkirjoja mainittiin, kuinka yhteisen äidinkielen puuttuminen tuotti joko jännitystä, ymmärtämisen ongelmaa tai ryhmän toiminnan kannalta haasteita.

...epävarmuutta suomen kielen suhteen...

...jännitti ymmärtääkö suomeksi ohjeistusta...

Pitkänen (2006, 84, 86) selvitti tutkimuksessaan kulttuurien välisen työn kitkatekijöitä ja kielivaikeudet nousivat selvimmin kulttuurien välistä työtä vaikeuttavaksi tekijäksi. Kielivaikeudet voivat tuottaa epävarmuutta, mitä toinen tarkoittaa. Opettajat muun muassa avovastauksissa nostivat esiin kieli- ja kommunikointivaikeudet muun muassa tehtävien selittämisen suhteen.

...kielimuuri hankaloitti vähän asioiden hoitamista...

7.3 Ohjaamiseen liittyvät haasteet

Kolmanneksi pääteemaksi aineistosta nousi esiin **ohjaajien aikataululliset, työntekijäresursseihin ja viestintään liittyvät haasteet**. Nämä liittyvät ohjaamisen eli ohjaajien työn tekemisen mahdollistamiseen sekä liittyvät toinen toisiinsa. Ohjaaminen on sisällöltään ja tavoitteiltaan vaihtelevaa toimintaa, joka on monimuotoista. Ohjaustilanteet ovat pääsääntöisesti suunnitelmallisia ja tavoitteellisia, mutta voivat myös olla spontaaneja, ja haasteet ovatkin kohdissa, joissa ei tavoite tai suunnitelma toteudu johtuen resursseista, aikataulusta tai puutteellisesta viestinnästä. Leirien ohjaajat ovat Lasten Kesä ry:n palveluksessa, jolloin he ovat osa organisaatiota, jonka tehtävänä on puitteiden ja mahdollisuuden takaaminen perustehtävän suorittamiseen eli ohjaamisen suorittamiseen. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 8–9; Onnismaa 2000, 305.)

Pääkkösen ja Hanifin (2011) mukaan aikapula on subjektiivinen kokemus, ettei aika riitä kaiken sen tekemiseen mitä haluaisi tehdä (Moilanen & Svenlin 2016, 77). Kiire on tullut osaksi elämänrytmiä, odotetaan tehokkuutta. Suorituspainneessa harvoin toteutuu laadukas kohtaaminen. Se, miten aikuinen hoitaa kiireisen tilanteen, on lapsen kannalta tärkeää, koska jos aikuinen yrittää kiirehtiä ja oikaista itseensä kohdistuvien vaatimusten ristitulesa, voi lapsi saada viestin, ettei hän ole tärkeä. (Mattila 2011, 127–128.)

Työntekijäresursseihin liittyen aineistossa nousi esiin haasteena, kun yksi tai muutama leiriläinen vie kohtuuttoman paljon työntekijäresurssia muilta leiriläisiltä eli kaikkien huomioimisen tavoite ei toteudu.

Todella haastava kaksikko, joka vie aivan älyttömän paljon ohjausresurssia ja samalla kaikkien muiden leiriläisten toiminta kärsii ja jäävät pienelle huomiolle.

Yksi isoista ongelmista tässä tilanteessa näin lyhyen seurannan perusteella on ohjaajaresurssin vähäisyys. Emme voi jäädä aina poikien kanssa esim. talolle, kun muut menevät pihalle, koska poikia ei kiinnosta yhteiset jutut.

Myös leirin toimintoja jäi välillä toteutumatta, koska työntekijäresurssien puutteellisuudesta, jolloin ohjelmallinen tavoite ei toteudu.

sääntönäytelmää ei saatu toteutettua tällä miehityksellä, myöskin hyvien tekojen lehdet jää huomiselle

Useassa kohdassa viitattiin joidenkin tilanteiden selvittämiseen, ettei niitä ehditty tekemään joko **aikataulullisista** tai työntekijäresursseihin liittyvistä syistä, jolloin asiaan palaamisen tavoite ei toteudu.

Sanoin myös keskustelevani muiden poikien kanssa kiusaamisesta, mutta en ehtinyt tätä illalla tehdä.

Harmillinen juttu, jota olisi ollut hyvä puhua vielä enemmän läpi mutta vaihtopäivän aamuna aikaa on rajallisesti.

Leiriohjaajan oppaassa (Lasten Kesä ry 2017b, 10–11) tiedonkulun välineiksi ohjaajille on määritelty rapsa eli päiväkirja, ilmoitustaulut, palaverit ja keskustelut sekä mentoritoiminta. Palaverit ovat leirien vaihtopäivinä, jossa kerrataan loppunut leiri ja valmistaudutaan uuteen. Palaverit ovat pakollisia työvuorossa oleville ja vapaaehtoisia vapaalla oleville. Tarvittaessa voidaan pitää lyhyitä palavereja leirin aikana.

Kesän aikana on varattu aikaa henkilökohtaisille keskusteluille, joissa yksi leirijohtajista käy keskustelun ohjaajan kanssa. Keskustelussa käydään läpi tavoitteita ja kannustetaan oman ohjaajuuden kehittämiseen. Samalla voi jakaa omia tunteitaan ja ideoitaan Akkimaan toiminnan kehittämisestä. Leirijohtajan kanssa voi näistä jälkimmäisistä asioista keskustella myös muinakin aikoina. (Lasten Kesä ry 2017b, 10–11.)

Mentoritoiminnassa jokaiselle ohjaajalle on oma mentoripari, jolta saa tukea ja apua omaan työntekoonsa. Toiminnan tueksi on määritelty muutamia teemoja kesän ajalle, joita voi käyttää keskustelun tukena ja joiden kautta tavoitteita saadaan pidettyä yllä. Näitä teemoja on muun muassa palautekulttuuri, toisen kohtaaminen, hyvinvointi ja sen tukeminen. (Lasten Kesä ry 2017b, 11.)

Näistä tiedonkulun toiminnoista huolimatta, palautekeskustelun muistiinpanoissa nousee erityisesti esiin **viestintä** yhtenä ohjaamiseen liittyvänä haasteena. Viestinnässä (joka usein jaetaan ulkoiseen ja sisäiseen viestintään) on huomattu erityisesti sisäisellä viestinnällä olevan vaikutusta hyvän työilmapiirin luomiseen. Hyvä työilmapiiri vaikuttaa henkilökunnan asenteisiin ja motivaatioon. Sisäisen viestinnän vastuu on ensisijaisesti lähimmän esimiehen vastuulla, vaikkakin työntekijät ovat tässä kohtaa organisaation ohjeistuksen mukaan myös vastuussa sisäisestä viestinnästä ohjaajalta toiselle tapahtuneista tilanteista päivän raporteissa eli päiväkirjoissa, joka on kirjallista viestintää. Organisaation viestinnässä on käytettävissä sen lisäksi myös viestinnän välinen henkilökohtainen kanssakäyminen (face to face) sekä sähköinen viestintä. (Kauhanen 2012, luku 12; Lasten Kesä ry 2017b, 8.) Viestinnän haasteita on, ettei tieto ole välittynyt kaikille tai sitä ei ole ymmärretty täysin.

monissa tilanteissa ei olla ehkä osattu pohtia asiaa selkeästi portaitten kautta. Näissä tilanteissa myös usein koetaan puutteellinen viestintä ja epävarmuus toimintatavoissa.

Milloin puututaan ja miten puututaan – viestintä

strukturoidut lomakkeet talopaliksiin ja työajalla olevat ohjaajat vastuussa tiedon siirtymisestä.

7.4 Tilanteiden ratkaisut

Aineistosta löytyi useita erilaisia tapoja ratkaista ja hoitaa tilanteita, mutta keuhällä 2017 käytössä olleeseen Pärjäämisen portaat - ohjeistukseen viitattiin ai-noastaan nimellä kaksi kertaa materiaalissa ja kerran kuvattiin sen mukainen toiminnan kaari. Kuitenkin päiväkirjoja lukiessa useissa tilanteissa on edetty sen mukaisesti, vaikka sitä ei ole kirjoitettu niin.

*..pidin todella napakan puhuttelun ja varoitin viimeisen kerran.
Seuraavasta johtiksen juttusille ja soitto kotiin käytöksestä!*

Ohjaajat itsekin olivat tehneet tämän huomion käydessään palautekeskustelua haastavista tilanteista palauteleirillä.

Yleisesti ottaen pärjäämisen portaat eivät ole mitenkään muistissa tai niitä ei ole ohjaajat aktiivisesti pohtineet. ...toimivat pitkälti yhteistyössä Lasten Kesän toiminnan kanssa, eli ovat ns. sisäänrakennetut.

Tilanteiden ratkaisukeinoina käytettiin keskustelemista, johon analyysissa sisällytin myös sääntöjen kertaamisen, toisen tai useamman ohjaajan tuki tilanteessa sekä johtiksen eli leirinjohtajan tuki, kannustaminen, sanktiot, huomion suuntaaminen toisaalle, huoltajiin otettu yhteys sekä viimeisenä vaihtoehtona kotiin lähettäminen.

Aineistosta nousi myös esiin erityisesti kieleen liittyvissä haasteissa ratkaisukeinona, että leiriläisten joukosta joku toinen, joka puhui samaa kieltä

sellaisen leiriläisen kanssa, jolla oli vaikeuksia suomen kielen kanssa, toimi tulkkina tilanteissa. Tutkijana tein tämän osalta tulkinnan, että kyseessä on näissä tilanteissa joko leiriläisen, ei ohjaajan, tuottama ratkaisu tilanteeseen tai sitten ohjaajan ratkaisuna toisen leiriläisen kannustaminen käyttämään osaamistaan näissä tilanteissa. Siksi en ole määritellyt sitä yhdeksi ratkaisukeinoksi näihin tuloksiin, jossa keskitytään ohjaajien tuottamiin ratkaisukeinoihin tilanteissa. Yksittäisenä ratkaisuna kieleen liittyvissä haasteissa tuli yhden ohjaajan ideana käyttää Googlen kielenkääntäjää, mikä osoittautui hyväksi keinoksi.

Tarvittaessa jos huoli heräsi, tehtiin myös lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluilmoituksia en nostanut teemoittaessani aineistoa esiin erillisenä kohtana, koska en näe sitä varsinaisena ratkaisuna leirillä tapahtuneeseen tilanteeseen vaan tukitoimena auttamassa lapsen elämää kotiympäristössä, johon huoli leirillä on herännyt. Koen kuitenkin, että se on hyvä nostaa tuloksissa esille.

Kaikkia tilanteiden ratkaisuja yhdistää lapsen kohtaaminen, joka keskeinen seikka kanssakäymisessä. Se luo yhteyden ja herättää luottamuksen tai epäonnistuessaan tuottaa epäluottamuksen. Kohtaaminen on monikerroksista ja siinä arvostetaan toista omana itsenään. Kohtaaminen on taito ja arvostaminen on asenne. Lapsen kohtaaminen on erityistä, siinä roolit ovat erilaiset ja aikuisella on vastuu kohtaamisesta. Aikuisella tulee olla joustavuutta, huolehtivuutta, tarkkanäköisyyttä ja lempeyttä. Lapsi vahvistuu hyvän kohtaamisen kautta ja vahvistava kohtaaminen rohkaisee lasta. (Mattila 2011, 15–18.) Päiväkirjoissa välittyi näissä kohtaamisissa lasta arvostava ja yksilöllisesti huomioiva asenne.

Nämä iltahetket olivat iakin minulle henkilökohtaisesti todella tärkeitä, että pääsin kohtaamaan x.x oikeasti rauhassa ja tutustumaan siihen herkkään pieneen poikaan, jota päivällä ei ehdi tarpeeksi etsiä ja huomioida, kun koheltaja-x.x vie kaiken energian.

Ensisijaisena toimintana nousevat esiin **keskustelut** leiriläisten kanssa. Keskustelemalla ohjaajat kävivät läpi tilanteita leiriläisten kanssa ja pyrkivät selvittämään ja rauhoittamaan tilannetta sekä käymään lapsen kanssa syy-seuraussuhteita hänen ja muiden toiminnassa.

...pystyi heti keskustelemaan tapahtuneesta ja ymmärsi toimineensa väärin.

kutsuin x.x. huoneeseen keskustelemaan ja sopimaan tilannetta ja molemmat olivat samaa mieltä tapahtumien kulusta.

Palasimme keskusteluun..... Sovimmekin, että yhdessä pyrimme puhumaan toisillemme nätimmin ja käyttäytymään ystävällisemmin.

Keskustelut saattoivat olla myös koko leiriryhmälle tarpeen mukaan, joita olivat yhdessä käytyt ”rotikeskustelut” ja sääntöjen kertaukset.

Iltaohjelman sijaan tehtiin sääntökeskustelu ennen satua.

Eilisestä rotikeskustelusta selvästi apua...

Keskusteleminen on lapsen kanssa vuorovaikutuksessa olemista ja keskustelu on myös ohjaustilanne. Ohjauksellisesta näkökulmasta on näissä tilanteissa käytettävissä erilaisia keskustelumenetelmiä, tässä nostan esiin dialogisuuden, voimavarasuuntautuneen lähestymistavan ja ratkaisukeskeisen keskustelun.

Pruukin (2008, 280–281) mukaan sanojen ja merkitysten vapaa virtaus on dialogisuutta. Dialogissa ei valita puolta, eikä kukaan keskustelijoista omista totuutta vaan ”olla yhdessä matkalla sitä kohti”. Pyritään ”ymmärtää yhdessä”. Dialogissa ei tarvitse olla samankaltaiset ajatukset vaan siinä kunnioitetaan yksilöllisyyttä ja erilaisuutta. Olennaista on kytkeytyä toisen puheeseen, voi tarttua lapsen ajatuksiin ja kysyä lisää. Ohjaaja voi ilmaista ajatuksia, joiden hän ajattelee hyödyntävän lasta. Ne tulee tarjoilla lapselle niin, että lapselle jää valinta mahdollisuudesta jatkaa, torjua tai kehittää ajatusta eteenpäin.

Sayed (2015, 13) avaa voimavarakeskeisestä lähestymistapaa, jossa painopiste on lapsen voimavarojen ja mahdollisuuksien etsimisessä ja käyttöön valjastamisessa. Tähtäin on lapsen kyvyissä, mahdollisuuksissa, tiedoissa ja

tavoitteissa. Häntä autetaan ilmaisemaan tavoitteensa ja tuetaan käyttämään kykyjään tavoitteiden saavuttamiseksi.

Keskusteluissa voi käyttää myös ratkaisukeskeistä auttamismallia, joka on kehittynyt 1970- ja 1980-luvuilla perheterapiatyössä. Sitä on sovellettu Suomessa muun muassa perhe- ja lapsityössä sekä mielenterveystyössä. Tässä auttamismallissa on tavoitteena auttaa lasta pyrkimään kohti muutosta tarkastelemalla menneisyyttä ja kokemuksia ja ymmärtämällä ne voimavaraksi. Muutos, jota kohti pyritään, on sellainen, johon lapsi itse voi vaikuttaa. Ohjaajan tulee ratkaisukeskeisessä keskustelussa 1) aktiivisesti kuunnella, 2) keskustella lapsen toiveista, tavoitteista ja odotuksista, 3) miettiä niitä poikkeuksia esimerkiksi lähimenneisyydestä, jossa ongelmaa ei ole esiintynyt tai se ei ole esiintynyt niin vakavana, näiden poikkeusten miettiminen voi auttaa lasta huomaamaan, mitä voi tehdä tilanteen muuttamiseksi. 4) Lasta kannustetaan ideoimaan, miten hän voisi päästä tavoitteeseensa, myös työntekijä voi antaa vinkkejä, mutta sen tulee tapahtua dialogisesti pohtien eli lapsella on oikeus hyväksyä tai hylätä ideat. 5) Keskustelun lopuksi voidaan sopia yhdessä tehtävistä, joita lapsi voi tehdä päästäkseen kohti tavoitteitaan. (Sayed 2015, 14; Pruuki 2008, 284–286.)

Toisen ohjaajan tai leirinjohtajan tuki. Leirillä työssä ollessaan leirien ohjaajat ja leirinjohtaja muodostavat yhteisön. Tämä kuten muutkin yhteisöt sisälleen synnyttävät yhteisöllisyyttä ja sen jäsenten välille vuorovaikutusta. Tästä yhteisön jäsenet tuottavat itselleen ja muille osallisuutta ja sosiaalista pääoma. Toki, tämä laajenee myös leiriläisiin, hekin ovat leirin ajan osa tätä yhteisöä, mutta tässä kohtaa tarkastelen yhteisöllisyyden vaikutusta tulosten pohjalta työntekijöiden välillä. Toimivan yhteisöllisyyden yhtenä vaikutuksena on, että jäsenten välinen luottamus lisääntyy ja heidän kykynsä toimia yhdessä myös lisääntyy. Yhteisössä ihminen saa toimintavoimaa toisista ja sosiaalista tukea. Ohjaajia yhdistää myös yhteisön yhteiset tavoitteet, jotka kiinnittävät heidät yhteisiin asioihin. (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen & Ojaniemi 2015, 8; Pohjola 2015, 15–21.)

Kiitos vertaistuesta ja kuuntelevasta korvasta x.x ja x.x, keveni olo kummasti kun pääsi purkamaan hetken velloneita fiiliksiä.

x.x-ohjaaja tuli onneksi avuksi ja sain soitettua x.x- ja x.x-johtikset paikalle.

Joissakin tilanteissa on hyvä myös toisen ohjaajan toimesta tulkata sivummalla...

Leirijohtajien työhön leiriläisistä huolehtimisen lisäksi kuuluu myös ohjaajien tukeminen (Lasten Kesä ry 2017b). Heidät voidaan nähdä leirien lähijohtajina, jotka mielletään usein työyhteisön koossapitäjiksi ja he näyttävät esimerkkiä omalla toiminnallaan. He luovat työpaikan ilmapiiriä ja ylläpitävät työhyvinvointia. He edustavat sekä työntekijöitä että työnantajaa. Aidolla läsnäololla ja avoimuudella he edistävät hyvän työilmapiirin syntyä ja säilyttämistä. Heillä tulee olla hyvät vuorovaikutustaidot ja luottamus, joka syntyy aidosta kuuntelemisesta ja arvostavasta suhtautumisesta ohjaajiin. Heidän tulee tehdä työsään välillä reagoida nopeasti sekä tekemään nopeasti päätöksiä. (Reikko, Salonen & Uusitalo 2010, 46–51.)

...oli soitettava johtiksille, että tulisivat ottamaan pojan johonkin talteen hetkeksi.

käytiin päivällisen jälkeen juttelemassa johtis-x.x luona siitä, miten leiri on sujunut tähän asti...lopussa kuitenkin sovittiin, että jätetään turha valitus ja muu vänkääminen pois sekä yritetään keskittyä enemmän positiivisiin juttuihin ja kunnioitetaan ohjaajia. Työille korostettiin, että johtiskeskustelu ei ole rangaistus eivätkä he ole ”hankalia lapsia”.

Juteltiin vielä x.x-johtiksen kanssa toimistolla tilanteesta..

Kannustaminen. Myönteinen palaute suuntaa käyttäytymistä, edesauttaa kannustavan ja lämpimän ilmapiirin rakentumista ja saa aikaa kasvua. On tärkeää rohkaista ja kannustaa, erityisen tarpeellista se on, kun lapsi tai nuori kohtaa haasteita, tällöin kannustamalla ja luomalla uskoa ja toivoa omaan osaamiseensa voi edesauttaa lasta tai nuorta keräämään uutta voimaa vastoinkäymisen voittamiseen. Kannustaa voi suullisesti tai kirjallisesti sekä

kertomalla positiivista viestiä myös lapsen tai nuoren huoltajille. (Leskisenoja 2017, 162–163.)

Annoin illalla tytöille yhteisesti positiivista palautetta ja kehuin, että ilta on sujunut todella hyvin. Toivottavasti muutos parempaan on pysyvä – muistetaan herkästi kehua ja kannustaa!

Tästä tuli sellainen olo, että kuinka tärkeää onkin antaa positiivista palautetta ja kiitosta myös niille, jotka aiheuttavat sitä hässäkkää päivän aikana.

...tarvitsee paljon posia ja rohkaisua.

Kannustimet mietitään ryhmän ikätason mukaisesti. Kesällä 2017 punaisessa talossa olleet Kehulehdet olivat toimineet ja saaneet monen leiriläisen isona tavoitteena haluamaan niitä.

...hyvän teon lehtiä on mennyt hyvällä tahdilla punkkuhaasteissa ja rantatoiminnoissa. Monet leiriläiset kokevat ison tavoitteena saada näitä lehtiä, joten jatketaan niiden jakamista samaan tahtiin!

Muita kannustimia voi olla kunniakirjat ja todistukset, positiivisten onnistumiskokemusten kertominen vanhemmille, toiminnan valinnaisuus, vastuun antaminen tai erikseen sovitut kannustimet. Kaikkien tulisi saavuttaa palkintonsa, mutta ne eivät saa olla myöskään liian helposti saavutettavissa, jotta niiden arvo säilyy. (O'Regan 2012, 112.)

Sovimmekin, että yhdessä pyrimme puhumaan toisillemme nätimin ja käyttäytymään ystävällisemmin. Sovimme myös, että jos aamulla herää ennen muita täytyy olla hiljaa pelihuoneessa. Puhuttiin, että jos nämä haasteet onnistuvat, saavat sinkut huomenna mukavan yhteisen palkinnon.

...oli hyvät keskustelut ja saivat ”palkinnoksi” hetken ramboradalla

Sanktiot eli rangaistukset ja rajoitukset voivat antaa lisää aikaa opettaa sopivaa käytöstä, mutta ne eivät muuta käytöstä samoin kuin kannustaminen. Erilaisia rangaistuksia voisi olla ohjaajan pettymys tai mielihaha, etuoikeuden tai oman vuoron menetys, poistaminen tietyistä paikasta, koko ryhmän yhteinen rangaistus tai yhteys kotiin. Tärkeintä on, että lapsi tai nuori huomaa teoillaan olevan seurauksia, sekä myönteisiä että kielteisiä. (O'Reagan 2012, 114.)

Kiroiluun nyt tosi tiukka linja: Trampalla 1 min hyppyaikaa, kirosanat (voimasanat, myös hitto jne) vähentää hyppyaikaa aina 10 sek..

Tämän jälkeen otin jäähyllä hetkeksi pelihuoneeseen...

...viimeisen varoituksen paiskomisen suhteen. Jos vielä joudutaan muistuttelemaan niin ruuvataan ovi irti.

Huomion suuntaaminen muualle. Jos tilanteeseen ei voi siinä hetkessä vaikuttaa, tai ei ole jostain syystä sopiva hetki päästää tunteita valloilleen, voi huomion poiskääntäminen olla sopiva keino. Se on yhdenlaista aikalisän antamista itselle ja kun on mahdollista, kannattaa palata tilanteen ja tunteiden kohtaamiseen ja käsittelyyn. Helpointa se on, kun alkaa konkreettisesti tekemään jotain, joka suuntaa ajatukset ja huomion pois tunnetilasta. Kehon lämpö- tai fysikaalista tilaa voimakkaasti muuttava toiminta vähentää ahdinkoa. Tekeminen voi olla mitä vain, mikä ei vahingoita. (Mielenterveystalo s.a.)

aloin pikkuhiljaa ohjaamaan keskustelua toisaalle...

hän otti piirustusvihkon ja kynät ja meni piirtämään.. päätin siirtää x.x pelihuoneeseen piirtämään ja jäin siihen juttelemaan hetkeksi. Hän unohtikin aika nopeasti koko riidan, kun aloin kyselemään piirtämisestä... tosi hyvä, että tytöllä on keinot hallita suuttumustaan piirtämällä ja selkeästi hän tarvitsee omaa aikaa tällaisissa riitatilanteissa. On kuitenkin hyvä vielä huomenna koittaa selvittää, mikä konfliktin x.x ja x.x välillä aiheutti...

Yhteys huoltajiin otetaan leirillä tarvittaessa. Esimerkiksi jos lapsi loukkaantuu, huomataan kiusaamista, on sääntörikkomuksia, tehdään lastensuojeluilmoitus tms. Leirijohtajat ottavat huoltajiin yhteyttä kertoakseen leirin tapahtumista. Soittajana voi olla myös lapsi itse leirijohtajan toimistolta johtiksen ollessa paikalla. Ohjaajien ei tarvitse olla huoltajiin yhteydessä lukuun ottamatta mahdolliset soitot bussivuorossa, jotka hoidetaan bussipuhelimella. (Lasten Kesä ry 2017b, 10.)

Soitin molempien poikien kanssa kotiin tänään 2lp aamuna. Molemmat ovat tietoisia siitä, että käytöksen pitää muuttua jotta pystyy olemaan leirillä. x.x isä pelotteli jo hakevansa pojan kotiin jos käytös ei muutu.

...soiteltiin pojan kanssa aamulla yhdessä kotiin, x.x valitti ettei saa nukuttua kun huoneessa melua. Äiti toivoo että x.x saisi rauhallisemman huoneen.

x.x-johtis tarkasti x.x kotoa lehden alkuperää ja tiedotti kotiin tästä tilanteesta.

x.x on vaikea puhua hänen mieltään painavista asioista, juuri samasta aiheesta juttelin hänen isänsä kanssa eilen.

Yhteys huoltajien kanssa ei ole vain yksisuuntaista leiriltä kotiin vaan on myös tilanteita, kun huoltajat ottavat leiriin liittyvissä asioissa yhteyttä leirijohtajaan.

Voisin yrittää jutella tänään x.x kanssa, koska sekä hänen äitinsä että isänsä tosiaan soittelivat eilen (4.lp) ja kertoivat x.x olleen yhteydessä puhelinajalla ja olleen kovin apea leiriä kohtaan.

... äiti soiti soittoajalla, x.x oli huoneriidoista itkuisena soitellut molemmille vanhemmilleen, äiti sanoi että tytöllä tapana jäädä välillä jumiin asioihin ja ottaa itseensä...

x.x-johtis soitti minulle, että x.x äiti oli soittanut hänelle ja kysellyt, että mitä leirillä tapahtuu kun puhelin ajalla x.x oli itkuisena

kertoillut mitä kaikkea pahaa leirillä on tapahtunut ja luultavasti myös hänen ja x.x välisestä riidasta.

Leirien ajan leirin ohjaajilla ja leirijohtajalla on kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa. Kasvatuskumppanuudessa jaetaan asiantuntijuutta lapsesta ja toimitaan yhdessä. Kasvatuskumppanuus perustuu molemminpuoleiseen kunnioitukseen ja nähdään, että niin leirin työntekijöillä kuin vanhemmilla on olennaista tietoa lapsesta sekä yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatuksessa. Kasvatuskumppanuudessa vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset tietoisesti sitoutuvat toimimaan yhdessä tukeakseen lapsen ja nuoren kasvua ja tässä kontekstissa olemista ja pärjäämistä leirillä. Tämä sisältää myös haasteita vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten vuorovaikutussuhteelle, joka muodostaa rajapinnan, jossa kohtaa tietyn organisaation ammattilaisten, että perheen lasta ja kasvatusta koskevat käytännöt ja ajattelutavat. (Karila 2006, 93–94; Lämsä 2013, 50–51.)

Kotiin lähettäminen on viimeinen käytettävissä oleva ratkaisu leirillä ilmeneisiin haasteisiin. Sitä ennen on joko kokeiltu kaikki muut keinot tai sitten leiriläisen toiminta on sen verran vakavaa, että hänen tai toisten turvallisuus on vaarassa leiriolosuhteissa ja kotiin lähettäminen paras ratkaisu. Kotiin voidaan myös lähettää, koska leiriläinen itse niin toivoo.

x.x kertoi tavoittelevansa käytöksellään erottamista leiriltä, jotta pääsee kotiin... soiteltiin äidille ja sovittiin, että poika lähtee vielä samana iltana kotiin.

Päätös kotiin lähettämisestä oli selkeä, koska olimme sopineet että jos vastaavaa vielä tapahtuu niin x.x ei pysty olemaan leirillä.

Lastensuojeluilmoitus tehtiin, kun heräsi huoli lapsen hyvinvoinnista liittyen lapsen käytökseen itseään tai muita kohtaan, lapsen kotioloihin tai muuhun lapsen elinympäristöön lapsen turvallisuudesta huolta nostavaan asiaan. Monenlaiset tekijät voivat varjostaa perheen hyvinvointia kuten kiire, suoriutumisen paineet ja epävakaat ihmissuhteet. Perheiden tukiverkostot saattavat puuttua ja ongelmat kasaantua, jolloin varhaisella puuttumisella voidaan

löytää perheen tilanteeseen ratkaisuja jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Leirillä havaitut leiriläisen hyvinvoinnista huolen aiheuttavat tilanteet ja niiden pohjalta tehty lastensuojeluilmoitus voi toimia varhaisena puuttumisena perheen haasteisiin ja saada perheelle sen tarvitsemaa tukea. (Huhtanen 2007, 13–14, 28.)

Teemme x.x lastensuojeluilmoituksen. Siihen ei liity suurta draamaa, vaan toivomme sen kautta hänen saavan lisää tukea.

x.x on nyt kotiutettu ja siellä lastensuojelu ottanut perheestä kopioita.

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä, kun nousee esiin seikkoja, joiden vuoksi lastensuojelun tarve olisi hyvä selvittää. Kaikille ilmoituksen tekeminen on mahdollista, mutta toisille se on työn puolesta velvollisuus ja velvollisuus koskee työssä saatua tietoa. Lasten Kesä ry:ssä on ohjeissa määritelty, että joko leirinjohtaja tai toimisto hoitaa yhteydet lastensuojeluun ja tekee ilmoituksen. (THL 2017b; Lasten Kesä ry 2017b, 8.)

8 TYÖPAJA TOIMINTAOHJEISTUKSEN KÄYTETTÄVYYDEN ARVIOINNISSA

Työpaja on kehittämistehtävän tutkimuksen toinen osa, jonka tehtävänä oli selvittää toimintaohjeistuksen käytännöllisyyttä kolmannen kehittämiskysymyksen valossa. Työpajan valitsin toimintaohjeistuksen arviointimenetelmäksi, koska siinä käyttöön tulevaa ohjeistusta pääsivät arvioimaan pääsevät he, jotka sitä tulevat myös käyttämään.

Työpajan toteutuksessa käytettiin osallistuvaa havainnointia, jossa olin tutkijana itse aktiivisessa vuorovaikutuksessa tiedonantajien kanssa. Osallistuva havainnointi perustuu toimintatutkimukselliseen ajatteluun, jossa vuorovaikutuksessa osallistujat ja tutkija voivat laajentaa omaa ajatteluaan. Tässä nousee esiin myös ajatus, että yhteisessä keskustelussa asioiden eri puolet tulee parhaiten esille. Tutkijana olen paikalla oppiakseni, en opettaakseni. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 82–83.)

Työpaja toteutettiin 19.2.2018 Lasten Kesä ry:n toimistolla ja siihen osallistui kolme Lasten Kesä ry:n konkariohjaajaa eli ohjaajia, jotka ovat toimineet useana kesänä joko leiriohjaajana tai leirijohtajana Lasten Kesä ry:n leireillä. Heidän valinnassaan on käytetty ajatusta eliittiotannasta, eli oletuksena on, että heiltä saa parhaimman tiedon tutkittavasta ilmiöstä, joka tässä tapauksessa oli toimintaohjeistuksen toimivuus muutoksen tekijänä Lasten Kesä ry:n leiritoiminnassa (ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 86).

Työpajan aluksi kerroin kehittämistutkimuksesta, sen vaiheista ja teemoista, joita aineistosta löytyi. Kerroin osallistujille työn eettisyydestä ja luotettavuudesta ja siitä, että heidän henkilöllisyyksiään ei tule työssä esiin vaan heillä on anonymiteetti työssä. Kerroin, että jokainen saa oman kopion toimintaohjeistuksesta. Esitin toiveen, että jokainen lukisi sitä pitäen mielessään kolmannen tutkimuskysymyksen erityisesti positiivisen vahvistamisen näkökulmasta ja toimintaohjeistuksen toimivuudesta.

Työpajassa ei ollut kiire ja jokaisella työvaiheelle annettiin aikaa. Ensin toimintaohjeistusta käytiin läpi "toisen saappaissa" -harjoitteen (ks. Vapaa pudotus Oy 2012) avulla, jossa jokaisella osallistujalle jaettiin jotkin saappaat, jonka kautta hän tarkasteli toimintaohjeistusta. Saappaiksi toimintaohjeistuksen käsitteelyyn valikoitui kriittiset saappaat (tarkasteli ohjeistusta kriittisesti), uusien näkökulmien saappaat (pyrkii tuomaan mukaan keskusteluun uusia näkökulmia, joita ei ole vielä huomioitu) ja positiiviset saappaat (tuovat esiin hyviä puolia).

Tämän lisäksi toimintaohjeistusta arvioitiin käyttäen sovelletusti Hyvän käytännön tunnistamisen ja arvioinnin kriteeristöä (liite 2). Hyvän käytännön työkalulla voidaan arvioida jo kehitettyjä, uusia tai pilotoituja valmiita käytäntöjä (Innokylä 2015). Kriteeristöä käytössä olivat Tarve- ja kysyntälähtöisyys sekä käytettävyys, Toimivuus ja tuloksellisuus, Mallinnettavuus ja tuotteistaminen, Siirrettävyys ja levitettävyys sekä lisäsin kohdan Muita huomioita.

Poistin alkuperäisestä kriteeristöä kohtia, joiden kohdalla en nähnyt niiden tarpeellisuutta tämän kaltaisen työn arvioinnissa, koska kyse oli keskeneräisen ohjeistuksen arvioinnista eikä valmiin. Halusin kuitenkin näkökulmasaappaiden lisäksi osallistujille, jonkin konkreettisen kriteeristön, jonka pohjalta

työtä voidaan arvioida. Kohdasta Toimivuus ja tuloksellisuus poistin kohdat ”käytännöstä on kustannustietoa” sekä ”käytännön ”hyvyydestä” on luotettavaa tietoa”. Mallinnettavuus ja tuotteistaminen kohdasta poistin kohdan ”käytännöstä on mahdollista tehdä malli tai tuotekuvaus”. Siirrettävyys ja levitettävyys -osasta poistin kohdat ”käytännön levittäminen on suunniteltu alkuvaiheesta saakka ja levittämistä on tehty pitkin matkaa” sekä ”käytännön levittämiprosessissa on ollut jaettu kehittämisvastuu ts. käytäntöön on suhtauduttu myötämielisesti, se on saanut hyväksyntää ja sitä on tehty yhdessä”.

Työpajan purku käytiin läpi niin, että jokainen sai vuorollaan esittää huomiota ja kehitysehdotuksensa siitä näkökulmasta, millaiset saappaat oli saanut sekä jos arviointikriteeristön kohdista nousi huomioita. Toisilla oli mahdollisuus tuoda myös jokaisen puheenvuoron aikana sen nostattamia ajatuksia esiin. Lopuksi kävimme vielä yleiskeskustelun, jossa osallistujat saivat arvioida myös työpajan toimivuutta.

Tein koko työpajan ajan muistiinpanoja esille tulevista asioista ja keskustelusta. Näiden muistiinpanojen lisäksi sain käyttööni jokaiselle osallistujalle jaetut toimintaohjeistukset, joihin he olivat tehneet muistiinpanoja sekä tunnistamisen ja arvioinnin kriteeristön taulukot, johon he olivat muistiinpanojensa pohjalta merkanneet huomionsa.

8.1 Työpajan tulokset

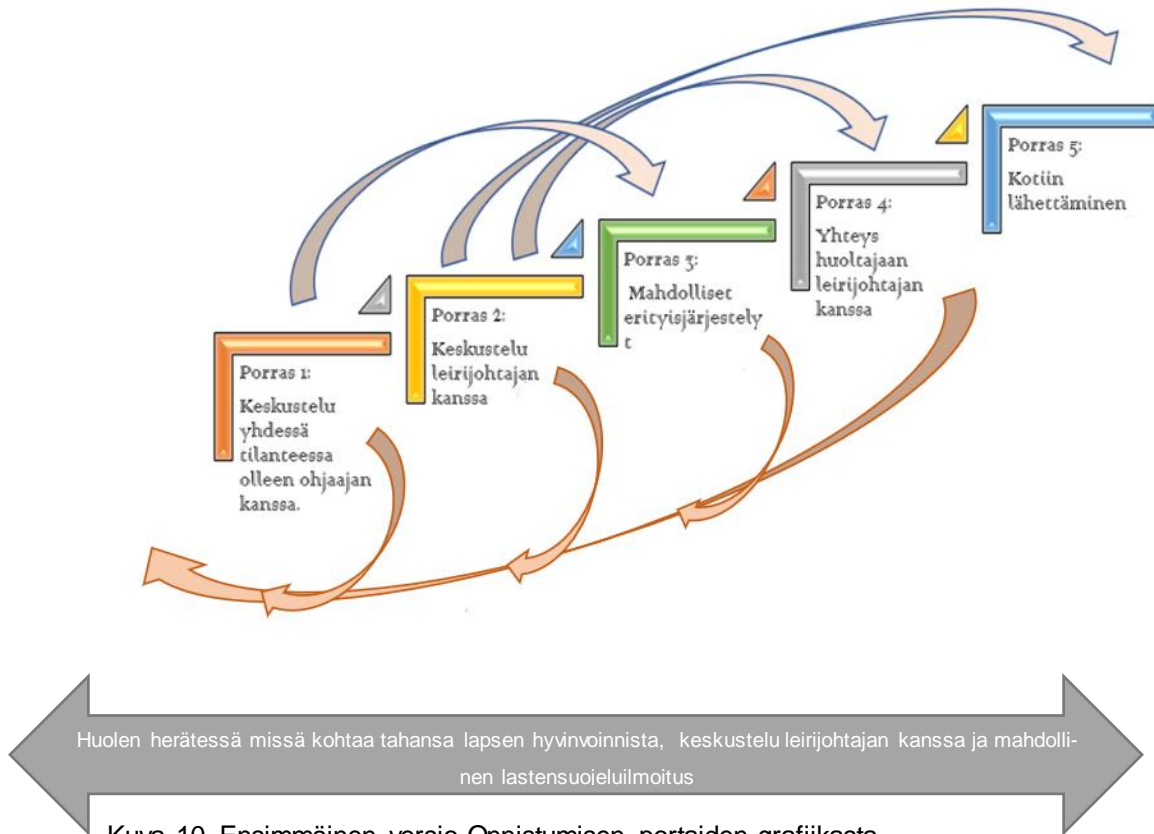
Työpajan tulosten esittämiseen käytin myös teemoittamista kuten päiväkirja ja muistiinpanoaineistojenkin kanssa. Työpajan teemoiksi otin saappaiden mukaan kriittiset huomiot, uudet näkökulmat ja jo olemassa oleva hyvä. Näissä on yhdistetty niin kyseisten saappaiden näkökulmasta lukijan huomiot kuin yleisessä keskustelussa esiin nousseet huomiot, jotka sisältyvät kuhunkin teemaan.

Toimintaohjeistus koettiin tarpeelliseksi ja toisaalta sen käytännön tuloksellisuutta oli vaikea arvioida vielä työvaiheessa. Myös käytännön toimivuus käyttäjän näkökulmasta jakoi mielipiteitä: voiko arvioida vielä vai vasta kesän 2018 ohjaajat ja johtajat? Toimintaohjeistuksen koettiin olevan tärkeää kohdentaa juuri Lasten Kesä ry:n toimintaan, jolloin *”leirityön ja ”historian” painolasti saa*

näkyä”, vaikka se koettiin, ettei ole liikaa sidoksissa aikaan, paikkaan, ympäristöihin olosuhteisiin ja toimijoihin. Levittämiseen (jonka koettiin olevan järjestön vastuulla) koettiin olevan aikaa, osaamista ja välineitä, toimintaohjeistuksen läpikäymiseen varataan aikaan ohjaajien perehdyttämisessä koulutuspäivillä. Käytännön ymmärtämisestä pohdittiin, että sen varmasti pystyy ymmärtämään jokainen, jolla on ymmärrystä leiritoiminnasta. Kriteeristöissä nousi myös kysymyksiä esiin mahdollinen leiriläisversio. Keskustelussa nousi esiin hyviä näkökulmia ja parantamisehdotuksia, jotka tulevat käyttöön uudistetussa toimintaohjeistuksessa, joka on liitteenä 3.

8.1.1 Kriittiset huomiot.

Ensimmäisenä kriittisenä huomiona nousi esiin kahdelta osallistujalta toimintaohjeistuksen fontti. Se ei toiminut. Toimintaohjeistus oli koossa A4 pystymuodossa ja se toivottiin muutettavaksi käytännöllisemmäksi vihkon muotoon. Toimintaohjeistukseen olin kirjoittanut auki teoriaa, jonka pohjalta sitä oli luotu, niin siitä oltiin sitä mieltä, että viitteet pois ja teoria tiiviimmin ja painotus käytännön ohjeistukseen. Sanktio ja palkkiosanat eivät olleet osallistujien mieleen, he toivoivat, että käytettäisiin myös tässä raportissa käytettyä kannustimet-käsitettä. Osallistujat toivoivat myös, että ryhmäytymisen käsitettä voisi avata lisää. Portaikon kuvaamiseen toivottiin yksinkertaisempaa graafista ilmettä. Nuolia, fonttia ja ulkoasua tulisi selkeyttää. Kuvassa 10 havainnollistan ensimmäisen version graafisesta ilmeestä.

Kuva 10. Ensimmäinen versio Onnistumisen portaiden grafiikasta

Osallistujat toivoivat, että maininta lastensuojeluilmoitusten tekemisestä ei olisi internetsivuille tulevassa huoltajien versiossa. Osallistujat toivoivat myös, että ennakoinnissa ei olisi, että toimintaohje lähetetään kirjeen mukana kotiin. Kirjeessä ohjataan katsomaan ohjeistus järjestön internetsivuilta. Toimintaohjeistuksessa oli myös kuva työjaosta leireillä, johon tuli kriittistä palautetta. Esitän sen kuvassa 11.

Kuva 11. Työnjako Lasten Kesä ry:n leireillä

Työnjaon kuvasta esitettiin, että siihen tulisi avata vanhempiin otettavaan yhteyteen myös kohdat sopimattomat puheet, päihteet ja jos tehdään lastensuojeluilmoitus. Yhteys lastensuojeluun -kohtaan tulee lisätä, että vastuu on leiri-johtajalla ja toimistolla. Ohjaajat alle tulisi lisätä tiedon siirtäminen eteenpäin ja leiri-johtajan alle yhteydenpito toimistoon.

Teoriatekstistä toivottiin poistettavan sana murhanhimoinen (joka liittyy lapsen aggressiivisuuden teoriaan). Ohjeistuksessa *Kuinka kohdata aggressiivinen lapsi tai nuori?* toivottiin kohta ”varmista, että muut tilanteessa olevat ovat turvassa” nostettavaksi listan ensimmäiseksi sekä siihen konkreettinen ehdotus kuinka tämän voisi tehdä. Aggressiivisen lapsen ja nuoren kohtaamiseen tulee lisätä listan viimeiseksi myös kiinnittäminen, jolloin paikalla tulee olla aina vähintään kaksi ohjaajaa, jotta oikeusturva on kunnossa. Ohjeistuksesta puuttui myös maininta, että tilanteen ollessa akuutti, niin jokaisella on oikeus tai velvollisuus aina ottaa yhteys hätänumeroon 112.

8.1.2 Uudet näkökulmat

Uusissa näkökulmissa tuli ehdotus, että työnjaon nelikentän voisi muuttaa viisikentäksi, niin, että siihen lisätään toimisto yhtenä toimijana lisää. Tällöin sen alle tulisi merkintä, että toimisto pitää myös yhteyttä kotiin, tekee tarvittaessa lastensuojeluilmoituksen, tiedottaa ohjaajille ja leiri-johtajalle asioista, toimii konsultointiapuna ja kantaa viimeisen vastuun. Toki leirillä saa tehdä päätöksiä, mutta niistä tulee aina tiedottaa toimistoa. Leiri-johtaja hoitaa yhteyden toimistoon ja toimisto on leirin tapahtumista tietoinen myös rapsojen eli päiväkirjojen kautta. Rapsa ei kuitenkaan ole ensisijainen tiedoksianto. Johtiksen eli leiri-johtajan on pidettävä toimisto ajan tasalla reaaliajassa leirin tapahtumista. Lomatoiminnan johtaja on aina puhelimen päässä. Oleellista on, että viesti menee heti perille. Keskustaan voisi työnjaon ympärille lisätä sitä kiertäväksi sanan yhteistyö eli näkyväksi sen, että kaikki tahot tekevät toistensa kanssa yhteistyötä.

Toimintaohjeistuksessa voisi olla näkyvämmiin toimintaohjeistuksen sitoutuminen Leirilupaukseen, joka on tärkeä ohjenuora. Esille tulisi laittaa se mitä luvataan (kaikille turvallinen leiri ja yksilöllinen huomioiminen) ja minkä puolesta toimitaan, jotta ymmärtämällä taustan, ymmärtää myös, miksi tällainen

ohjeistus on. Leirilupauksen ja toimintaohjeistuksen tulisi puhua samaa kieltä ja lupauksen arvomaailman välittyä ohjeistuksesta. Kun lapsille luvataan hyvä leirikokemus, se myös edellyttää näitä toimintaohjeistuksessa esillä olevia asioita.

Toimintaohjeistuksessa on huomioitava, ettei se koske vain kesän leirejä, vaan toimii sovelletusti kaikilla järjestön leireillä. Ehdotuksena tuli myös lisätä portaikkoon 0-porras, jossa on ennakointi ja valmistelu. Keskustelussa avattiin esiin, että porras kolme kulkee hiljaisella tiedolla ja osaan asioista voidaan jo 0-portaalla ennakoida ennakkotietolomakkeiden sekä hiljaisen tiedon avulla. Kun leirille tulee tuttuja lapsia, tiedetään, mikä toimii ja mikä ei. Tiedetään hyväksi koetut ohjeistukset ja osataan tehdä ennakoivasti huonejakoja. Portaikossa voisi tuoda näkyväksi myös tarkkailemisen, jolloin ohjaajat ovat tuntosarvet herkällä, välittävät siitä myös tiedon leirijohtajalle eli miettivät tilannetta ensin ja sitten nostavat tietoisesti tarvittaessa valmiustasoa kohtaamaan mahdollisia haastavia tilanteita. Esiin voi kirjoittaa myös sen, että kaikki puuttumiset tapahtuvat vasta, kun kaikki ennakoivat toimenpiteet on toteutettu.

Kannustamisesta ja kehumisesta ohjeistuksessa voisi tehdä näkyväksi sen, etteivät kannustaminen ja kehu mene vain ohjaajalta leiriläiselle vaan tarkoitus on saada myös leiriläiset kehuun ja kannustamaan toinen toisiaan. Kannustimien ja mahdollisten sanktioiden tulee olla ikätason mukaisia, pienemmille lapsille palkinnot voivat olla konkreettisempia kuten kehulehdet ja vanhemmille nuorille jo abstraktimpia kuten onnistunut leirikokemus. Ohjaajien tehtävänä on ymmärtää ikäryhmien tasot ja sitä kautta määrittää kunkin leirin kannustimet ja sanktiot.

Miten kohdataan aggressiivinen lapsi tai nuori? -kohtaan voisi lisätä myös toiminnan sanoittamisen, joka voi auttaa lasta tilanteessa toimisessa.

8.1.3 Positiivinen palaute

Nimi koettiin erittäin hyväksi. Portaiden avaus on selkeä ja tiivis ja siitä voi tehdä ohjaajille talon seinään muistitaulun. Hyvänä koettiin toimivien asioiden esiin nostaminen ja kuvaajat ovat selkeitä ja niitä toivottiin lisääkin. Positiivinen pedagogiikka näkyy läpi linjan ohjeistuksessa ja ohjeistuksessa näkyy,

että sen tekijä on lukenut päiväkirjat, analysoinut niitä ja pohtinut sitä kunnolla sekä hyödyntänyt niitä ohjeistuksen teossa. Ohjeistus on istutettu hyvin leiritointiin. Ohjaajien äänen koettiin kuuluvaksi työssä.

Huippujuttuna koettiin, että työstä tulee konkreettinen paketti käytettäväksi, joka tulee oikeasti käyttöön. Esiin tuli myös se, että tähän mennessä Lasten Kesä ry:lle opinnäyte- tai pro gradujen tekijät ovat olleet heillä leireillä ohjaajina toimineita henkilöitä ja olivat tyytyväisiä siitä, kuinka ulkopuolinen on päässyt työssään kiinni heidän työnsä ytimeen. Vaikka positiivisten asioiden lista on tässä lyhyempi kuin kriittisten tai uusien näkökulmien, niin kommentoivat myös, että ohjeistus olisi jo nyt käyttövalmis, mutta kun kerran pääsee vielä vaikuttamaan, niin aina voi parantaa.

8.2 Työpajan arviointi

Näkökulmasaappaat koettiin hyvänä tapana käydä läpi ohjeistus läpi, kun oli näkökulma, jonka kautta sitä tarkasteli. Niiden kautta tuli erilaisia juttuja mieleen ja se myös aktivoi. Se, että oli rauhassa aikaa ajatuksella lukea teksti läpi, toi rauhan keskittyä tilanteeseen ja asiaan. Näkökulmasaappaista kriittiset ja uusien näkökulmien saappaat koettiin hyvinä saappaina, mutta positiiviset saappaat koettiin haastavana, koska kyseessä oli keskeneräinen työ. Tämän vuoksi positiivisten saappaiden ”käyttäjä” olisi kokenut uusien näkökulmien saappaat hedelmällisempinä.

Kriteeristö koettiin haasteellisena, koska kaikkia kohtia ei voinut määrittää, kun osa niistä voidaan nähdä vasta kesän toiminnassa. Kaikki merkityt kriteeristön kohdat olivat joko kohdassa ”osittain ok” tai ”kunnossa”. Koska kaikilla osallistujilla oli myös leirijohtajakokemusta, jäivät he pohtimaan, olisiko ollut lisäarvoa, jos paikalla olisi ollut myös sellainen ohjaajien edustaja, jolla tätä kokemusta ei ole. Toisaalta pohdittiin myös, että koska kaikilla on vahva osaaminen järjestön työstä, oli helpompi käsiteltäviä asioita hahmottaa myös järjestön kannalta ja ohjaajien ääni kuuluu työssä aineistojen pohjalta.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kehittämistutkimuksen tulosten perusteella perusasiat ovat kunnossa ohjaamiseen ja haastavien tilanteiden kohtaamiseen. Leireillä pyritään käyttämään

positiivista palautetta ja kannustamista sekä huomioidaan lapset ja nuoret yksilöllisesti Leirilupauksen (Lasten Kesä ry 2016d) mukaisesti. Etenkin kun leireillä käy ennenkin leireillä olleita lapsia ja nuoria, osataan jo ennakkoon pohdita ja varautua miten tilanteet hoidetaan heidän kanssaan. Ennakointi on yksi tärkeimpiä kohtia, koska sillä pystytään välttämään mahdollisia haastavia tilanteita. Ennakointiin liittyvät muun muassa ohjaajien perehdytys, leiriläisten ennakkotietoihin tutustuminen, yhdessä suunnittelu ja hiljaisen tiedon jakaminen.

Työn tulokset noudattelevat samaa linjaa kuin muut tutkimukset, joissa on käsitelty haastavia tilanteita. Niistä nousee vahvoina asioina häiritsevä käytös, aggressiivisuus ja kiusaaminen, jotka tässä työssä menevät häiritsevä käytösteeman alle, Haavisto ja Paalanne (2014) nostivat ne esiin konflikteina leiriläisten välillä, kiusaamisena ja aggressiivisesti käyttäytyvinä leiriläisinä. Brisk-Mosander (2013) järjestyksen pidon ja turvallisuuden haasteina sekä ihmisuhteisiin liittyvinä haasteina. Nämä samat ilmiöt nousevat myös teoriaosuudessa esiin muun muassa koulumaailmassa. Tämän pohjalta voisi tehdä johtopäätöksen, että ryhmätilanteissa leirillä tai muussa ympäristössä työntekijöiden haasteeksi nousee tilanteet, joissa joku tai jotkut osallistujat eivät noudata ohjeita, toimi sääntöjen mukaisesti, käyttäytyvät muita ryhmäläisiä tai työntekijöitä kohtaan häiritsevästi, joka voi olla epäsuoraa tai suoraa väkivaltaa, kiusaamista ja turvallisuutta vähentävää käytöstä.

Lasten Kesä ry:n (2016d) Leirilupaus lupaa, että työntekijöitä on riittävästi. Kuitenkin sekä tässä kehittämistutkimuksessa kuin Haaviston ja Paalanteen (2014, 64) tutkimuksessa työn hektisyys on yksi haasteista, jonka he määrittivät leiriympäristölle ominaisiin haasteisiin, ja tässä tutkimuksessa se tuli ohjaamiseen liittyvissä haasteissa aikataulullisissa ja työntekijäresursseihin liittyvissä haasteissa. Samankaltaista haastetta nousee myös esiin Pitkäsen (2006, 87) tutkimuksessa viranomaistyötä tekeville, kun suurin osa vastaajista koki kiireen ja henkilöresurssien puutteen ongelmallisiksi. Tulisi siis löytää keinoja, joilla edesauttaa ohjaajien työn eli ohjaamisen tekemistä, niin, että työntekijät eivät kokisi kiirettä haasteena tai niissä tilanteissa, jossa haasteellisuus yllättää, olisi nopea keino saada lisää tukea ja apua paikalle. Monissa kohdissa tämä onnistuikin, mutta siihen tulisi myös viestinnän parantamisen kautta saada selkeä toimintatapa.

Täysin uusina tuloksina verratessa Brisk-Mosanderin ja Haaviston & Paalanteen tutkimuksiin, nousi esiin viestintään liittyvät haasteet, seksuaalisuuteen liittyvä korostunut puhe ja toiminta sekä kieleen liittyvät haasteet. Viestintä nousee Haaviston ja Paalanteen (2014, 74) tuloksissa esiin ainoastaan toiveena ohjaajien välisessä tuessa, että ohjaajat ehtisivät vaihtamaan paremmin ajatuksia keskenään.

Leireillä kuitenkin selkeästi tarvitaan selkeyttä ja jäsennettyä ohjeistusta haastavien tilanteiden ehkäisyssä, niihin puuttumisessa ja tilanteen jatkotoimenpiteissä. Aineisto osoittaa, että käytännöt toimia ovat puuttumisen keinojen samankaltaisuudesta huolimatta erilaisia ja joskus aineistoa lukiessa tuli myös se tunne lukijalle, että jotkut tilanteet jäävät "leijumaan ilmaan" kun ei työntekijöillä ole mahdollisuutta aika- tai työntekijäresursseista riippuen palata asiaan. Tässä on huomioitava myös se, että Lasten Kesä ry:n leireillä ohjaajat tekevät töitä työvuoroissa, kun taas lasten elämä leirillä on kokoaikaista, jolloin jokin tilanne voi leiriläisten kesken jatkua toisessa kohtaa ja tilanne on taas uusi seuraavaan työvuoroon tulleelle ohjaajalle. Tässä kohtaa tärkeässä asemassa on ohjaajien välinen viestinkulku, jotta työvuoroon tulevat ohjaajat ovat tietoisia aiemmista tapahtumista.

Johtopäätöksenä on siis, että ohjaamiseen liittyvät haasteet liittyvät monessa kohtaa tavalla tai toisella viestinnän solmukohtiin. Viesti tilanteen auki jäämisestä ei raportista huolimatta välttämättä kulkeudu työvuoroon tulevalle ohjaajalle tai viesti ei ole kulkenut siitä, miten tietyissä tilanteissa tulisi toimia ja se luo epävarmuutta tilanteen hoitamisessa. Tähän tämä toimintaohjeistus on yksi vastaus. Toimintaohjeistus tulee käydä hyvin läpi ohjaajien kanssa, jotta se olisi niin sanotusti selkärangassa, kun leiri alkaa ja leirielämässä nopeastikin muuttuvat tilanteet vievät mukanaan, jotta tilanteissa toimiminen ohjeistuksen mukaisesti on itsestäänselvyys.

Toimintaohjeistuksen tekemisessä niin aineiston kuin työpajan pohjalta nousee esiin, että siinä kannattaa keskittyä häiritsevään käytökseen liittyviin tilanteisiin, eli kuinka kohdata aggressiivisesti käyttäytyvä lapsi tai nuori, sekä positiivisen pedagogiikan vahvistamiseen toiminnan ytimessä. Seksuaalisuuteen liittyvä korostunut puhe ja toiminta on tuotava siinä myös esiin asiana, josta

ollaan yhteydessä kotiin. Ohjaajien, leirijohtajien, kodin, toimiston ja lastensuojelun välisen yhteistyön esiin tuominen on tärkeää.

Kieleen liittyvissä haasteissa jo Lasten Kesä ry:n (2016d) oma Leirilupaus sanoo, *Leirit ovat luonteva ympäristö sosiaalisten taitojen ja suomen kielen oppimiseen ja harjoitteluun. Kielelliset- tai oppimisvaikeudet koulussa eivät estä leirille tulemistä.* Koska jo Leirilupauksessa luvataan näin, pitäisi ohjaajien olla myös varautuneita mahdollisiin kieleen liittyviin haasteisiin leireillä. Tämä on asia, johon Lasten Kesä ry:n tulee huomioida ohjaajia perehdyttäessään.

Haasteisiin vastaamisessa nousee myös esiin samankaltaisuutta peilaten Haaviston ja Paalanteen (2014, 68–69) tutkimukseen. Positiivinen vuorovaikutus, keskusteleminen, konkreettinen toiminta ja rangaistukset sekä ohjaajien ja johtajien välinen tuki nousivat myös heillä esiin haasteisiin vastaamisessa. Keskusteleminen nousee myös Brisk-Mosanderin (2013, 67) tuloksissa pääsääntöisemmäksi tavaksi ratkaista tilanteita.

Mentorimalli ja se, että leireillä on samoja ohjaajia vuodesta toiseen, sekä Leiriohjaajan oppaan (Lasten Kesä ry 2017b) ohjeet viitoittavat toimintaa ja ratkaisukeinoja, niin että ratkaisukeinot pysyvät samoina, jos ne ovat hyväksi todetut. Se, mitä ei Haaviston ja Paalanteen tutkimuksessa noussut esiin, oli vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö yhtenä ratkaisuna haasteisiin. Tämä saattaa johtua myös siitä, että heidän tarkoituksenaan oli tutkia haasteita ryhmäohjaamisen prosessin kautta ja vanhemmat eivät ole osa leirillä olevaan ryhmää ja sen prosessia, jolloin tämä tulosten eroavaisuus selittyisi sillä. Brisk-Mosanderin (2013, 67) tutkimuksessa kyllä nousi ratkaisumallina haastavaan tilanteeseen yhteys kotiin esiin. Voidaan siis olettaa, että näiden tutkimusten tutkittavana olleissa tilanteissa, jos esiintyy alaikäisen lapsen tai nuoren kanssa haastavia tilanteita, on yhteydenotto huoltajiin yksi käytetyistä ratkaisukeinoista.

Haasteisiin ratkaisujen löytäminen on tämän aineiston perusteella hallussa, enemmän haastetta on siinä, missä järjestyksessä ja kohdin edetään ratkaisukeinoista toiseen. Kuten esimerkiksi kuinka monen ohjaajakeskustelun jälkeen saatetaan keskustelemaan leirijohtajan kanssa. Onnistumisen portaat -toimintaohjeistus antaa tähän mallia, mutta jokaisen leirin ohjaajien tulee keskenään

sopia sen leirin osalta omat linjansa, koska lasten ikätaso tulee huomioida tilanteiden ratkaisuihin ja eteenpäin viemisessä. Teini-iässä olevalle nuorelle sama toiminta voi olla jo harkittua tarkoituksen mukaista toimintaa, mikä pienemmälle lapselle on harkitsematonta, johtuen referenssin puutteesta nähdä tilannetta useamman henkilön kannalta ja teot voivat olla impulsiivisempia.

10 POHDINTA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tätä kehittämistutkimusta on ollut toisaalta antoisaa tehdä ja toisaalta on ollut hetkiä, kun tehnyt mieli luovuttaa. Työn aikataulut muuttuivat muutamaan otteeseen, ja aineistonkeruumenetelmistä tippui yksi matkalla pois, mutta loppu-tulos on kattava paketti Lasten Kesä ry:n leirityön eniten esiin nousevista haasteista sekä niihin käytetyistä ratkaisuista sekä käyttöön tuleva toimintaohjeistus pohjautuen tämän kehittämistutkimuksen tuloksille. Jos aikaa olisi ollut enemmän ja toisaalta työ laajempi, olisi voinut vielä enemmän uppoutua yksittäisiinkin haasteisiin sekä moniin erilaisiin käytännön ratkaisuihin, joita leireillä on käytetty. Tämä työ esittelee nyt pääkohdat noista asioista.

Tätä tehdessäni olen tutustunut toisaalta leirimaailmaan, jossa on paljon samankaltaisuutta kuin siinä leirityössä, jota olen itse tehnyt ja toisaalta hyvin erilaiseen tapaan tehdä leirityötä. Olen itsekin saanut uutta tietoa tämän työn tekemisen myötä ja katselen taas astetta laajemmalla näkökulmalla sitä, miten leirityötä voi tehdä ja millaisia haasteita leirityön maailmassa on. Yllättävimpänä asiana työssä itselleni nousi se, kuinka isossa roolissa häiritsevässä käytöksessä järjestön leireillä on väkivaltaisuus. Oma leirikokemukseni on tuonut vuosien varrella monenmoista haastetta lasten ja nuorten elämässä ja leirillä niiden ratkomisessa vastaan, mutta omassa leirihistoriassani fyysinen väkivalta on näytellyt hyvin pientä roolia. Kiusaamista on ollut, jonka määrittelen kyllä myös henkiseksi väkivallaksi, jossa toista nimitellään, jätetään syrjään tai muuta vastaavaa, mutta vähemmän on ollut suoraa fyysistä väkivaltaa.

Kehittämistutkimuksen raskain ja pitkin työvaihe oli päiväkirja-aineiston analyysi. Työn edetessä tuntui, että omalla tavallaan analyysissa nousseiden käsitteiden teoretisoinnissa analyysi vielä jatkui ja niin sanotusti luut sai lihaa päälleen. Koska työ oli aineistolähtöinen ja käsitteet nousivat sieltä, oli myös käsitteiden teoretisointi välillä aikaa vievää, kun sopivien lähteiden etsiminen

ja sopivan näkökulman saaminen kesti aikansa ennen kuin se muotoutui sel-laiseksi, jota pystyin käyttämään, niin että työni pysyi koko ajan oikeassa ai-heessa. Aineiston ollessa laaja ja sieltä mielenkiintoisten aiheiden noustessa esiin, oli välillä haastavaa pitää itsensä oikealla tiellä niin sanotusti.

Koen, että työssäni tekemäni päätökset, kuten päiväkirja-aineiston ja muistiin-panojen käyttäminen ja niiden pohjalta käsitteistön esiin nostaminen, kysely-tutkimuksen pois jättäminen ja työpajan pitäminen, ovat olleet oikeita ja loppu-tuloksen kannalta hedelmällisiä. Se, että aikataulut eivät aina pitäneet ja muut-tuivat työn tekemisen varrella, on ollut toisaalta hyvä asia. Olen saanut syven-nyttyä paremmin aineistoon ja oppinut ymmärtämään, mitä se kertoo Lasten Kesä ry:n leiritoiminnan haasteista ja niiden ratkaisukeinoista. Koen, että siellä tehdään hyvää ja ennen kaikkea lasta kunnioittaen työtä. On ollut ilo lukea, kuinka ohjaajat kirjoittaessaan haastavista asioista, ylläpitävät leiriläisiä koh-taan positiivista sävyä ja pyrkivät etsimään kaikista hyvää.

Työ on edennyt hyvin pitkälti ensin muistiinpanojen ja aineiston analyysiin liit-tyvien aineistojen parissa sekä tutkijan päässä, ennen kuin se alkoi hahmottu-maan kirjalliseksi raportiksi. Olisin työtä tehdessä voinut käyttää enemmän hyödykseni niin työtä ohjaavaa opettajaa kuin työelämän ohjaajaa, toki niin opettaja kuin työn tilaajan edustajat ovat aina tarvittaessa olleet avuksi. Oma tapani jäsentää asioita ja tapani hyvin pitkälle ensin koota kokonaisuus pääni sisällä on tuonut haastetta käyttää muita hyödyksi, kun asiat ovat olleet kirjoj-tetun tekstin sijasta kirjoittamatta esiin. Kuitenkin työn kirjoittaminen auki ja sitä kautta vielä kerran tiedon jäsentäminen uudella tavalla on avannut uusia huomioita aiheesta, jotka ovat täydentäneet kokonaisuutta sitä kirjoittaessani.

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Tehdessäni tätä kehittämistyötä työni tilaajalle olen toiminut ammattitaitoisesti ja eettisesti. Työssäni noudatin sosiaalialan ammattihenkilön eettisiä ohjeita. Sitouduin pitämään yllä sosiaalialalle tärkeitä arvoja työtä tehdessäni. Ammat-tietiikka on tärkeässä roolissa sosiaalialan toiminnassa, joissa arvot muuttuvat käytännön teoiksi. Eettiset arvot eivät anna suorita vastauksia kaikkiin ristiriitoi-hin, mutta ne auttavat pohtimaan asiakkaan oikeuksien ja työntekijän velvolli-suuksien välistä yhteyttä. (Talentia ry 2017, 7.)

Eettisistä periaatteista nostan esiin sen, mitä tässä työssä tuon esiin toimintaohjetta tehdessäni eli ”sosiaalialan henkilön on tunnistettava asiakkaan omat vahvuudet ja tuettava niiden kehittämistä sekä annettava mahdollisuus niiden käyttämiseen” (Talentia ry 2017, 19). Taustatutkimuksen myötä minulle on auennut, miten jo tähän asti ohjaajat ovat osanneet hoitaa haastavia tilanteita leireillä ja miten he ovat mahdollisesti niissä tilanteissa ottaneet lapsen ja lapset osaksi tilanteen selvittämistä ja siten vahvistaneet lasten omia taitoja selvittää ja selvitä näistä tilanteista. Tarkoituksena on vahvistaa sekä ohjaajien jo olemassa olevaa osaamista kuin tuoda mahdollisesti uusia näkökulmia ja toimintatapaa heille.

Noudatin työssäni tutkimuksen eettisiä vaatimuksia. Informaatio, jota työlläni tuotin, on luotettavaa ja oikeaa. Olen tuonut esiin erittelyn perusteista aihevalinnalle ja olen tuonut julki tavat, miten olen tulkinut tutkimuskohteet Olen tuonut esiin oman esitulkinallisuuteni. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus ja toteuttaminen yhdistyvät toisiinsa, luotettavuuden kriteerinä toimin minä tutkijana ja minun rehellisyyteni. Arvioin luotettavuutta koko ajan tuomalla esiin valintojani ja ratkaisujani. Minä olen välittänyt tietoa eteenpäin sekä olen vastuussa työstäni niin itselleni, työn tilaajalle eli Lasten Kesä ry:lle sekä oppilaitokselleni. En ole tuottanut tutkimuksellani ja käyttämälläni menetelmillä tutkimukseen osallistuville haittaa. En ole syyllistynyt vilpin harjoittamiseen työtä tehdessäni ja tuloksia esitellessäni. Olen ollut huolellinen ja tarkka, ottanut huomioon muiden tutkijoiden työn, esittänyt omat tulokseni oikeassa valossa sekä kunnioittanut avoimuutta ja kontrolloitavuutta. Olen noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä ja rehellisyyttä. Raportti sisältää myös tutkimuksen kulun kuvauksen kokonaan. (Ks. Pietarinen 2002, 59-66; Pitkäranta 2014, 117-118; Vilka 2015, 196.)

Työssäni käytäessä läpi aineiston tuottamaa tietoa, käytin päiväkirjoista tekstilainauksia, joista on häivytetty pois kaikki tunnistamiseen liittyvät viitteet. Samoin toin työpajaan liittyvät tulokset esiin, niin ettei niissä ole tunnistettavissa osallistujien henkilöllisyydet, jotta osallistujat jäävät nimettömiksi ja pystyn turvaamaan osallistujien oikeudet ja hyvinvoinnin (ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 131).

Tutkimusta tehdessäni olen, omasta leirityö- ja työhistoriastani haastavien nuorten kanssa toimimisesta huolimatta, pyrkinyt ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itseään ja olemaan puolueeton siinä tiedossa, jota tutkimukselani tuotan. Koska olen tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija, on varmasti oma kokemukseni ja elämänhistoriani vaikuttanut siihen mitä aineistosta kuulin ja havainnoin. Tutkimuksen tulkinta on riippuvainen tutkijasta laadullisessa tutkimuksessa, koska eri tutkijat voi tarkastella samaa aineistoa eri näkökulmista, jolloin tulkintoja voi olla useita. Tässä tutkimuksessa olen tuonut oman tulkintani aineistosta ja tutkimuksen tuloksista esiin. (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2012, 136; Kananen 2015, 94.)

Olen työssäni dokumentoinut sen eri vaiheet ja kuvannut niitä parhaani mukaan. Olen pyrkinyt perustelevaan tekemäni valinnat. Työpajassa aineiston tuntevilta osallistujilta tuli palautetta, että toimintaohjeistuksessa käy ilmi, että olen perehtynyt päiväkirjamateriaaliin ja ymmärtänyt Lasten Kesä ry:n leirityön ytimen. Tätä voinee käyttää tutkimuksen vahvistettavuuden kriteerinä riittävän dokumentoinnin lisäksi, jolloin se tukee työni luotettavuutta (Kananen 2015, 113,115).

Tutkimuksessani olen tutkinut mitä olen luvannut, eli haastavia tilanteita Lasten Kesä ry:n leireillä, niissä toimimista sekä tilanteiden hoitamista lasta positiivisesti vahvistaen. Tässä työssä esitän tutkimukseni eri vaiheet ja tulokset rehellisesti. Kehittämistyön valmistuttua luovutan toimintaohjeistuksen sekä huoltajille suunnatun infon Lasten Kesä ry:n käyttöön.

10.2 Kehittämis ehdotukset

Sääntöjen noudattamista voisi edesauttaa se, että Onnistumisen portaat käytäisiin läpi kaikkien leiriläisten kanssa heti leirin aluksi. Ne voisi lähettää jo mahdollisen leirikirjeen mukana läpikäytäväksi huoltajien kanssa. Tällöin leiriläisilläkin olisi tiedossa heti, millainen toiminta johtaa millaiseen toimenpiteeseen ja millä tavoin tsemppaamalla voi suoda itselleen ja muille onnistuneen leirikokemuksen. Kuten työni sivulla 27 tuon esiin Rönöngiä (2013) lainaten, on tärkeää, että leiriläinen tietää, mitkä ovat säännöt, jotka pysyvät ja miten toimitaan, jos niitä rikotaan. Sääntöjen epäselvyys tai niiden muuttuminen ja toiminnan epä johdonmukaisuus tuottaa ongelmakentän rajojen

rikkomiselle, riitelylle ja erimielisyyksille. Sääntöjen ymmärtäminen ja sisäistäminen, niissä johdonmukaisesti pysyminen ja muutenkin johdonmukainen toiminta tilanteiden ratkomisessa ja etenemisessä Onnistumisen portaiden mukaisesti voivat vähentää ja ehkäistä ristiriitatilanteiden syntymistä.

Kuten aiemmin kirjoitin jo, itselleni yllättävä havainto oli konkreettisen väkivallan määrä leireillä verratessani sitä omaan leirityökokemukseeni. Niinpä minulle nousi jatkotutkimusaiheeksi ehdotus kehittämistutkimuksesta eri leiritointia järjestäville tahoille, niin, että taustatutkimuksena tutkittaisiin väkivallan ilmenemistä ja sen eri muotoja leiritoiminnassa. Koska jo nyt omakohdaisesti kokemuksesta tiedän, että sitä ei ilmene samalla tavalla eri tahojen leireillä, voisi tuloksista tehdä havaintoja, mitkä seikat lisäävät väkivallan riskiä leireillä ja mitkä asiat taas ehkäisevät sen ilmenemistä leireillä. Eroja eri leirityötä järjestävien tahojen kanssa voi olla paljonkin, toiset tapaavat lapset ja nuoret vain leireillä tietyn ajanjakson aikana, kun taas toisilla voi leirityön lisäksi olla ympärivuotista toimintaa, joihin samat lapset osallistuvat.

Vastavuoroisesti voisi myös tutkia, miten positiivinen pedagogiikka näkyy ja ilmenee eri tahojen leirityössä ja mitä voidaan toisilta oppia siitä, miten eri paikoissa lapsen kasvua ja positiivista vahvistumista tuetaan. Leirit ovat kuitenkin oma "maailmansa", kun ne ovat pääsääntöisesti lyhytkestoisia ja niillä on selkeä alku ja loppu verrattuna pitkäjänteisempään kasvatustyöhön kuten pitkäkestoisessa kerhotoiminnassa tai koulumaailmassa.

LÄHTEET

- Abbey, R. & Salo, E. 2015. Lasten ja nuorten häiriökäyttäytyminen ja sen ehkäiseminen – kirjallisuuskatsaus. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Opin- näytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/93331/Abbey%20Rebecca.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 5.2.2018].
- Adhd-tukipaketti s.a. Positiivisen käyttäytymisen vahvistaminen. Internet-opas. Saatavissa: <http://www.adhdtukipaketti.fi/book/3#page-number=26> [viitattu 16.2.2018].
- Ahonen, L. 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Ahtee, K. 2017. Toiminnanjohtaja. Sähköpostiviesti 13.12.2017. Lasten Kesä ry.
- Ahtee, K. & Mäkinen, H. 2017. Opinnäytetyötapaaminen 5.5.2017. Lasten Kesä ry.
- Brisk-Mosander, K. 2013. Rippikoulun haastavat tilanteet. Työntekijöiden kokemuksia nuorten kanssa työskentelystä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opin- näytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/54672/Brisk-Mosander_Kristiina.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 7.3.2018].
- Cacciatore, R. 2009. Kapinakirja. Aggressiokasvattajan käsikirja – koululaisesta aikuiseksi. Helsinki: Väestöliitto.
- Haavisto, A. & Paalanen, A. 2014. Lasten leiriryhmän ryhmäprosessi ja sen ohjaaminen. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteet. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/44184/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201409032710.pdf?sequence=1> [viitattu 6.10.2017].
- Hannula, A. 2007. Systemaattinen tekstianalyysi. Teoksessa Syrjäläinen, E, Eronen, A. & Värri, V.-M. (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. E-kirja. Tampere: Tampere University Press ja tekijät, 111–125. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 18.2.2018].
- Hotulainen, R., Lappalainen, K. & Sointu, E. 2014. Lasten ja nuorten vahvuuk- sien tunnistaminen. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. E-kirja. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 25.3.2018].
- Huhtanen, K. 2007. Kun huoli herää. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Innokylä. 2015. Hyvän käytännön tunnistaminen ja arviointi. WWW-doku- mentti. Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli947617> [viitattu 5.3.2018].

Johnson, E. 2015. Kehittämistutkimusta ja ongelmanratkaisua YAMK-opinnäytetöissä. Centria ammattikorkeakoulu. Blogikirjoitus. Päivitetty 18.12.2015. Saatavissa: <https://centriaamk.wordpress.com/2015/12/18/kehittamistutkimusta-ja-ongelmanratkaisua-yamk-opinnaytetoissa/> [viitattu 20.2.2018].

Kalliola, T, Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Karila, K. 2006. Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa Karila K, Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A. & Rasku-Puttonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91–108.

Kauhanen, J. 2012. Henkilöstövoimavarojen johtaminen. 10.–11. painos. Juhani Kauhanen ja Alma Talent Oy. E-kirja. Saatavissa: [https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/EABBIXGTFF#kohta:HENKIL\(\(d6\)ST\(\(d6\)VOIMAVAROJEN\(\(20\)JOHTAMINEN\(\(20](https://verkkokirjahylly-almatalent-fi.ezproxy.xamk.fi/teos/EABBIXGTFF#kohta:HENKIL((d6)ST((d6)VOIMAVAROJEN((20)JOHTAMINEN((20) [viitattu 5.3.2018].

Kemppinen, P. 1995. Syyllistämisestä kannustamiseen – tie menestykseen. Helsinki: P. Kemppinen.

Kirkkohallitus. 2007. Seurakuntatoiminnan turvallisuusohjeet 2007. Suomen ev.lut. kirkon keskushallinto sarja C 2007:6. PDF-dokumentti. Saatavissa: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BA8BEFB615C73D01C2257700003F33C1/\\$FILE/Srkttoiminnan_turvallisuusohjeet2007.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/BA8BEFB615C73D01C2257700003F33C1/$FILE/Srkttoiminnan_turvallisuusohjeet2007.pdf) [viitattu 4.9.2017].

Kostamo-Pääkkö, K., Väyrynen, S. & Ojaniemi, P. 2015. Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Teoksessa Kostamo-Pääkkö, K., Väyrynen, S. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global ja kirjoittajat, 7–11.

Kuluttajaturvallisuuslaki 22.7.2011/920.

Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Kyrö, K. 2017. Hankekoordinaattori. Sähköpostiviesti 20.12.2017. Lasten Kesä ry.

Lasten Kesä ry. 2016a. Hauhon lomakeskuksen esite. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastenkesa.fi/wp-content/uploads/2016/11/Hauhon-Lomakeskus-esite.pdf.pdf> [viitattu 26.1.2018].

Lasten Kesä ry. 2016b. Kertomus Lasten Kesä ry:n toiminnasta vuonna 2016. Lasten Kesä ry.

Lasten Kesä ry. 2016c. Lasten Kesä ry on vuonna 1952 perustettu lastensuojelujärjestö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastenkesa.fi/> [viitattu 4.9.2017].

Lasten Kesä ry. 2016d. Leirilupaus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastenkesa.fi/wp-content/uploads/2016/11/Leirilupaus2016.pdf> [viitattu 4.10.2017].

Lasten Kesä ry. 2017a. Lasten Kesä ry:n omien leirien turvallisuusmääräykset ohjaajille. Lasten Kesä ry.

Lasten Kesä ry. 2017b. Leiriohjaajan opas 2017. Lasten Kesä ry.

Lasten Kesä ry. 2017c. Vaikutusselvitys 2016-2017. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lastenkesa.fi/wp-content/uploads/2016/10/Vaikutusselvitys-2016-2017.pdf> [viitattu 6.10.2017].

Lapsen seksuaalinen kehitys s.a. HUS. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/lasten_seks_hyv_kaytto/Tietoa/seksuaalinen_kehitys/Sivut/default.aspx [viitattu 27.2.2018].

Leskisenoja, E. 2017. Positiivisen pedagogiikan työkalupakki. Jyväskylä: PS-kustannus.

Lämsä, A.-L. 2013. Mistä kasvatuskumppanuudessa on kyse? Teoksessa Lämsä, A.-L (toim.) Verkosto vahvaksi. Toimiva vuorovaikutus perheiden kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mattila, K.-P. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Metteri, A., Forsman, S., Heinonen, E. & Laakso, T. 2016. Monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurienväläinen kompetenssi sosiaalityön käytännöissä ja koulutuksessa. Teoksessa Kannasoja, Kuronen, M & Poikolainen, T. (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön aika, Talentia-lehti & Sosiaalityön tutkimuksen seura, 27-32. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf> [viitattu 27.2.2018].

Mielenterveystalo s.a. Taidot tunnesäätelyn apuna. Huomion poiskääntäminen. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.mielenterveystalo.fi/aikuiset/itsehoito-ja-oppaat/itsehoito/epavakaa_persoonallisuushairio/Pages/osio3.aspx [viitattu 4.3.2018].

MLL. 2017. Lapsen ja nuoren temperamentti. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/vanhemmuus-ja-kasvatus/lapsen-ja-nuoren-temperamentti/> [viitattu 6.2.2018].

Moilanen, J & Svenlin, A.-R. 2016. Aika tukihenkilö- ja tukiperhetoiminnan jäsentäjänä ja resurssina. Teoksessa Kannasoja, Kuronen, M & Poikolainen, T. (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön aika. Talentia-lehti & Sosiaalityön tutkimuksen seura, 77-80. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2016/docs/tutkivasosiaalityo2016.pdf> [viitattu 27.2.2018].

MTV. 2015. Opettajakysely paljastaa – nämä häiriöt toistuvat tunnista toiseen. Mtv.fi uutiset. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/opettajakysely-paljastaa-nama-hairiot-toistuvat-tunnista-toiseen/4760756#gs.cJyQJk0> [viitattu 27.2.2018].

Mäkelä, T. 2007. Miksi äidinkieli tarvitsee tukea. Teoksessa Latomaa, S. (toim.) Oma kieli kullaa kallis. Opas oman äidinkielen opetukseen. Opetushallitus. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/46930_OPH_oma_kieli_03092007_www_lock.pdf [viitattu 27.2.2018].

Nuori Suomi ry. 2018. Ohjaajan rooli. WWW-dokumentti. Saatavissa: http://www.suunnittelenliikuntaa.fi/NuoriSuomi/Evaita_ohjaamiseen/nuori-suomi/Ohjaaja/Ohjaajan+rooli.htm [viitattu 25.3.2018].

Nurmi, P. & Schulman, M. 2013. Aikuinen lapsen vihan peilinä. Teoksessa Nurmi, P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-Kustannus, 29–45.

Ojanen, M. 2007. Positiivinen psykologia. Helsinki: Edita.

Onnismaa, J. 2000. Ohjaustyön etiikka ja ohjausasiantuntijuus. Teoksessa Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (toim.) Ohjaus ammattina ja tieteenalana 2 – ohjauksen toimintakentät. Jyväskylä: PS-Kustannus, 294–313.

Pietarinen, J. 2002. Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Karjalainen, S., Launis V., Pelkonen, R. & Pietarinen, J. (toim.) Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki: Gaudeamus Kirja / Oy Yliopistokustannus University Press Finland Ltd, 58–69.

Pitkäranta, A. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä -työkirja ammattikorkeakouluun. E-kirja. Jokioinen: e-Oppi Oy. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.9.2017].

Pohjola, A. 2015. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Kostamo-Pääkkö, K., Väyrynen, S. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global ja kirjoittajat, 15–34.

Pruuki, L. 2008. Miten keskustella nuoren kanssa? Teoksessa Pruuki, H. (toim.) Nuorten sielunhoidon käsikirja. Helsinki: LK-kirjat / Lasten Keskus Oy, 273–287.

Rantaeskola, S., Hyyti, J., Kauppila, J. & Koskelainen, M. 2015. Haastavat asiakastilanteet – väkivalta työssä. Helsinki: Talentum.

Reikko, K., Salonen, K. & Uusitalo, I. 2010. Puun ja kuoren välissä. Lähijohtajuus sosiaali- ja terveysalalla. Turku: Turun ammattikorkeakoulu

Röning, T. 2013. Aikuinen mallina ja vihan hallinnan opettajana. Teoksessa Nurmi, P. (toim.) Lapsen ja nuoren viha. Jyväskylä: PS-Kustannus, 149–161.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. WWW-dokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_4.html [viitattu 6.3.2018].

Salo, K. 2012. Lupaus laadukkaasta leiristä. Lasten Kesä ry:n leiritoiminnan laatukäsikirjan sisäinen auditointi. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49134/Salo_Kirsi.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 28.2.2018].

Sayed, T. 2015. Ohjaus keskusteluun perustuvana menetelmänä. Teoksessa Näkki, P. & Sayed, T. Asiakastyön menetelmiä sosiaalialalla. Helsinki: Edita, 8–24.

STM. 2011. Riskienhallinta- ja turvallisuussuunnittelu – Opas sosiaali- ja terveydenhuollon johdolle ja asiantuntijoille. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72811/URN%3aNBN%3afi-fe201504226148.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 20.2.2018].

Talentia ry. 2017. Arki, Arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> [viitattu 6.10.2017].

THL. 2017a. Kouluterveyskysely 2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tutkimustuloksia/hyvinvointiosallisuus-ja-vapaa-aika> [viitattu 21.2.2018].

THL. 2017b. Lastensuojelun käsikirja. Lastensuojelu ilmoitus ja sen tekeminen. Internet-sivut. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus> [viitattu 5.3.2018].

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. E-kirja Tampere: Tampere University Press. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 4.9.2017].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 9. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Urpot.fi. s.a. Seksuaalisuuden portaat. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.urpot.fi/vanhemmille/tietoa/seksuaalisuuden-portaat/> [viitattu 27.2.2018].

Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Positiivinen psykologia – mitä se on? Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. E-kirja Jyväskylä: PS-kustannus, 14–22. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 25.3.2018].

Vapaa pudotus Oy 2012. Ideointi- ja työskentelymenetelmiä työpajoihin. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://pudotus.fi/wp-content/uploads/2012/07/Ideointimenetelmia_tyopajat.pdf [viitattu 16.2.2018].

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

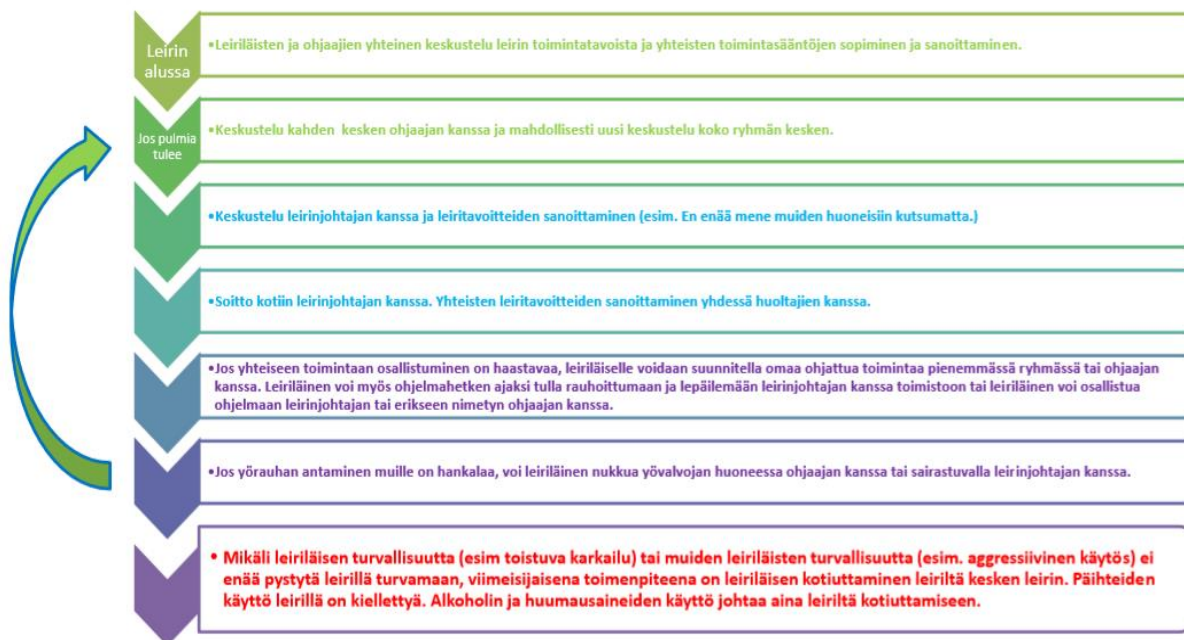
Väestöliitto 2014. Seksuaalisen kehittymisen taulukko. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://demot.pwire.fi/taulukko/> [viitattu 27.2.2018].

Väestöliitto. 2018. Kiusaaminen. WWW-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/mina-ja-muut/kiusaaminen/> [viitattu 21.2.2018].

Yliseksualisoitunut käyttäytyminen s.a. HUS. WWW-dokumentti. Saatavissa:
http://www.hus.fi/sairaanhoito/lasten-sairaanhoito/lastenpsykiatria/lasten_seks_hyv_kaytto/Tietoa/oireet/Yliseksualisoitunut_kaytt%C3%A4ytyminen/Sivut/default.aspx [viitattu 27.2.2018].

Pärjämisen portaat

Leiriryhmän toimintaa häiritsevään käytökseen Lasten Kesä ry:n leirillä puututaan monin eri tavoin, aina lasta kunnioittaen ja lapsen ikätaso ja erityistarpeet huomioiden. Nämä portaat ovat ohjeellisia, jokainen lapsi on yksilö ja tarvitsee omanlaistaan kannustusta leiriarjessa.

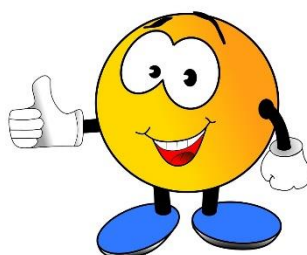

Toimintaohjeistuksen arviointi hyödyntäen ”Hyvän” käytännön tunnistamisen ja arvioinnin kriteeristöä sovelletusti

ARVIOINTIKRITEERISTÖ

Hyvän käytännön kriteereitä	Tarkennuksia kriteereihin	Kun- noss a	Osit- tain ok	Ei kun- noss a	Miten nä- kyä? Mitä tehdä jat- kossa?
Tarve- ja ky- syntäläh-töi- syyss sekä käytettävyys	sosiaalinen tilaus, syntynyt arjen ongelmista (tarvelähtöisyys)				
	kohderyhmän kannalta käytäntö on tuloksellinen				
	kaikki keskeiset toimijat (projektitoimijat, rahoittajat, käytäntöä kehittävä järjestö, muut sidosryhmät) ovat yksimielisiä käytännön tarvelähtöisyydestä				
	käytäntö on normaalissa arjessa käyttökelpoinen				
Toimivuus ja tulokselli- suus	käytännön toimivuus työn tilaajan näkökulmasta				
	käytäntö toimii käyttäjän näkökulmasta (kokeiltavuus)				
Mallinnetta- vuus ja tuot- teistaminen	käytäntö on dokumentoitu				
	käytäntö pystytään ”pakkaamaan” olennaisilta piirteiltään niin hyvin ja sellaiseen muotoon, että olennainen asia siitä on käytännössä siirrettävissä (sovellettavuus)				
	käytäntö on sellainen, että kuka tahansa pystyy ymmärtämään, mistä siinä on kysymys				
Siirrettävyys ja levitettä- vyys	käytäntö ei ole (liikaa) sidoksissa aikaan, paikkaan, toimijoihin ja ympäröiviin olosuhteisiin				
	levittämiseen on varattu aikaa, osaamista ja välineitä				
Muita huomioita					

**POSILLA ETEENPÄIN
ONNISTUMISEN PORTAAT LEIRIN HAASTAVIIN
TILANTEISIIN**

Lasten kesä ry

Tämä toimintaohjeistus on tarkoitettu Lasten Kesä ry:n leirien ohjaajille tueksi erilaisiin haastaviin tilanteisiin leireillä. Ohjeistus painottuu erityisesti siihen, miten toimitaan, kun leireillä kohtaa häiriötä aiheuttavaan käytökseen ja uhkaaviin tilanteisiin, joissa kohteena voi olla joko tekijä itse, toiset leiriläiset tai ohjaajat. Toimintaohjeistus on koottu pohjautuen kesän 2017 Pärjäämisen portaisiin, leirien päiväkirjamateriaaleihin, ohjaajien palautteihin muistiinpanoihin sekä arvioivaan työpajaan. Ohjeistusta käytetään kesän leirien lisäksi sovelletusti talvikauden leireillä.

Lasten Kesä ry:n Leirilupaus lupaa, että leireillä jokainen lapsi ja nuori kohdataan kunnioittavasti huomioiden lapsen ikätaso ja erityistarpeet. Luvataan, että lapsi saa olla lapsi taustastaan, terveydentilastaan, elämäntilanteestaan tms. huolimatta ja pyrkimyksenä on tarjota jokaiselle onnistunut loma. Jotta jokainen tuntee olevansa turvassa ja jotta jokaiselle voidaan taata onnistunut loma, niin siksi tarvitaan yhteinen toimintamalli haastaviin tilanteisiin. Onnistumisen portaat sisältävät positiivisen pedagogiikan näkökulman, että vahvistamalla lapsen positiivista käyttäytymistä, voidaan ehkäistä haastavien tilanteiden syntyä tai ratkoa niitä säilyttämällä edelleen tilanteisiin osallistuneiden kasvot eli toista kunnioittaen ja arvostaen.

Onnistumisen portailla voi kulkea edestakaisin tilannesidonnaisesti ja tarpeen mukaan. Onnistumisen portaiden päätehtävä on auttaa niin leiriläisiä kuin ohjaajia onnistumaan erilaisissa haastavissa tilanteissa ja saamaan itselleen hyvä ja positiivisesti kannustava leirikokemus.

ENNAKKOVALMISTAUTUMINEN

Tilanteiden ennakoinnin kannalta on tärkeää, että ohjaajat tutustuvat lapsesta saatuihin etukäteistietoihin, mutta muistavat myös, ettei ennakkotiedot kerro kaikkea ja lapsi ei ole yhtä kuin mahdollinen diagnoosinsa.

Ennakkoon valmistautumisessa on tärkeää, että yhdessä ohjaajien kesken, että yhdessä leiriläisten kanssa tiedetään missä mennään ja mitkä ovat kaikkia koskevat yhdessä sovitut pelisäännöt. Sääntöihin on hyvä kaikkien sitoutua kolmen periaatteen mukaisesti:

- 1) Käyttäytymiseen liittyviä sääntöjä ja sopimuksia noudatetaan johdonmukaisesti.
- 2) Kannustimilla ja mahdollisilla sanktioilla tuetaan sovittujen sääntöjen noudattamista
- 3) Käyttäytymiseen liittyviä sääntöjä ja sopimuksia kehitetään tarpeen mukaisesti, kuitenkin niitä muuttamatta niin, että ne ovat epäjohdonmukaisia.

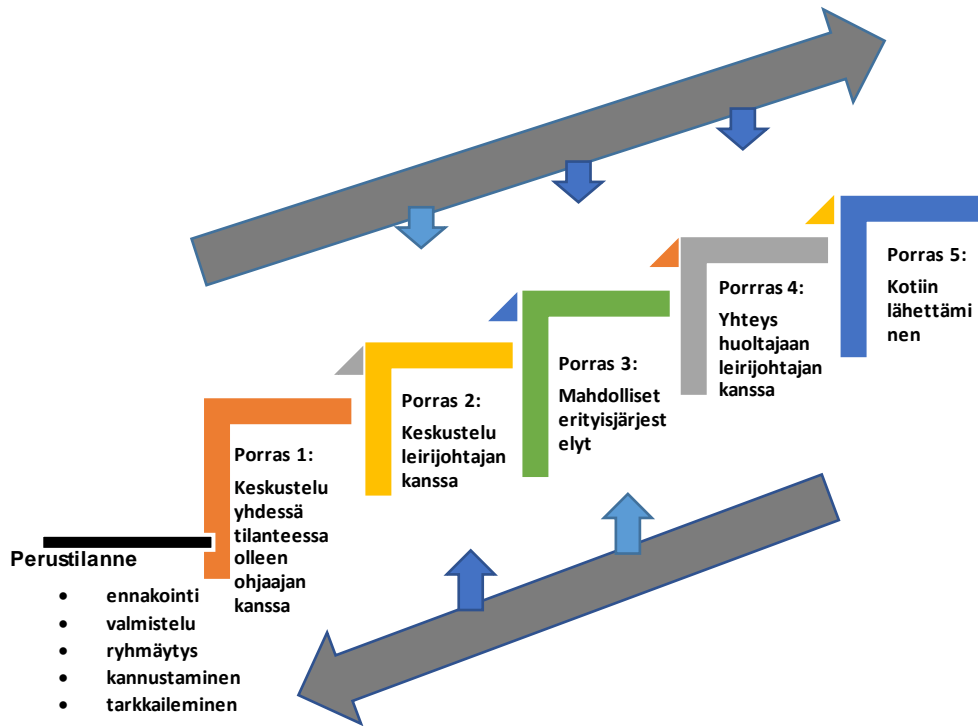
Ennakointiin kuuluu myös:

- ohjaajien ja leiriohjaajien aikaisempi kokemus
- leiriläisten tuntemus, jotka ovat ennenkin olleet leireillä.
- Ryhmäyttäminen leirillä ennaltaehkäisee ryhmän sisäisiä ongelmatilanteita.
- Ohjaajien ”tuntosarvet” aistiessaan mahdollisia ristiriitatilanteita, auttavat ennakkoimaan tilanteita ja reagoimaan ehkäisevästi, ettei tilanne tule päälle.
- Ohjaajien ja leirijohtajan välisellä tiedonkululla ja yhteisillä toimilla voidaan myös ennaltaehkäistä mahdollisia haastavia tilanteita.

Puuttuminen ja ratkaisujen löytämisen Onnistumisen portaiden kautta tulee ajankoh-
taiseksi vasta kun kaikki ennakoivat toimenpiteet on suoritettu.

Onnistumisen portaat haastaviin tilanteisiin:

Huolen herätessä missä kohtaa tahansa lapsen hyvinvoinnista,
keskustelu leirijohtajan kanssa ja mahdollinen lastensuojeluilmoitus

Porras 1:

Ohjaaja hoitaa:

- Tilanteeseen heti puuttuminen ja tilanteessa häiriötä /sääntöjä rikoneiden kanssa joko yksittäin tai yhdessä käytävä keskustelu tilanteessa olleen ohjaajan kanssa.
- Ohjaajan on hyvä olla jämäkkä, oikeudenmukainen ja joustava tilanteita ratkoessaan ja keskusteluja käydessään.
- Tarvittaessa tilanteeseen liittyvä purkukeskustelu koko ryhmän kanssa.

Porras 2:

Yhteys leirijohtajan kanssa

- jos tilanteessa käytössä olevat ohjaajaresurssit eivät riitä,
- purku paikalla olleen ohjaajan kanssa ei riitä
- sääntörikkomuksia on toistuvasti (esimerkiksi sääntönä voi sopia, että kolmen sääntörikkomuksen jälkeen on leirinjohtajan keskustelu)
- uhkaava tilanne, jossa lapsen oma, toisten lasten tai ohjaajien hyvinvointi on vaarassa

Porras 3:

Mahdolliset erityisjärjestelyt:

- unirauhan ollessa häirittyinä mahdollisuus nukkua pelihuoneessa, sairastuvalla tai yövalvojan huoneessa
- jos yhteiseen toimintaan osallistuminen on haastavaa, resurssien mukaan leiriläiselle voi suunnitella omaa ohjattua toimintaa pienemmässä ryhmässä tai ohjaajan kanssa.
- Leiriläinen voi osallistua ohjelmaan yhdessä leirijohtajan tai erikseen nimetyn ohjaajan kanssa
- Jos kaipaa rauhoittumis- tai lepohetkeä, on se järjestettävissä leirijohtajan kanssa toimistolla

Porras 4:

Tarvittaessa otetaan yhteys leiriläisen vanhempiin

- Kotiin voidaan soittaa yhdessä lapsen kanssa, ensisijaisesti leirinjohtaja hoitaa yhteydet kotiin
- Kotiin voidaan ottaa yhteyttä tilanteen vaatiessa myös ilman lapsen osallisuutta
- Yhteistyössä vanhempien kanssa keskustellaan millaisia ratkaisuvaihtoehtoja tilanteeseen olisi ja sovitaan, miten ratkaisua noudatetaan yhdessä lapsen kanssa

Porras 5:

Kotiin lähettäminen kun:

- Päihteiden (alkoholi ja huumausaineet) käyttö on kielletty leirillä ja niiden käytöstä seuraa aina kotiin lähettäminen
- Kun leiriläisen omaa, toisten leiriläisten ja tai ohjaajien turvallisuutta ei pystytä takaamaan johtuen leiriläisen uhkaavasta/aggressiivisesta käytöksestä
- Kotiin lähettämisestä keskustellaan aina yhdessä huoltajien ja leiriläisen kanssa yhteistyössä
- Jos kotiin lähettämisen syynä tilanteet, jotka ovat nostaneet huolen lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta, ollaan yhteydessä myös lastensuojeluun, jotta lapsi saa tarvitsemansa tuen ja avun elämäntilanteessaan.

Aggressiivinen lapsi tai nuori

Kun lapsi raivostuu, on hänellä tarve saada purkaa ulos tunnetta, jota hän ei pysty käsittelemään. Se voi olla primitiivistä, alkukantaista ja vaikeasti sulatettavaa. Raivo voi ilmetä arvaamattomasti. **Tällaisessa tilanteessa lapselle on annettava tilaa, mutta huolehdittava, ettei kukaan tule vahingoitetuksi eikä mitään rikota.** Lapsi tarvitsee aikuisen apua, kun raivo yllättää.

Aikuinen:

- Pysy rauhallisena
- Pysy voimakkaana ja lujana luodaksesi turvallisen tilanteen
- Anna lapsen olla vihainen, jotta lapsi luottaa, että kestät ja hyväksyt hänen tunteensa
- Puutu heti, jos lapsi on satuttamassa itseään tai muita

Tärkeää:

- lapsen on oltava selvillä, mitkä ovat ryhmän keskeiset säännöt
- säännöt käytävä siis heti leirin alussa läpi
- säännöt tulee pitää johdonmukaisina
- Yhteistyö on tottelevaisuutta tärkeämpi elementti
- Positiivinen vahvistus kun leiriläinen hoitaa hommansa, vaikka se ei olisi aikuisen suunnitteleman tavan mukaisesti hoidettu.

Aggressiivisen lapsen tai nuoren kohdatessasi:

- ❖ Varmista, että muut tilanteessa olevat ovat turvassa joko siirtämällä aggressiivinen lapsi tai nuori pois samasta tilasta tai muut tilanteessa olevat toiseen tilaan.
- ❖ Pysy rauhallisena, älä vastaa käytökseen aggressiivisesti tai vihamielisesti. Älä vastaa aggressiivisen käytöksen provokaatioon. Älä suostu uhkailuun tai manipulointiin.
- ❖ Tee havaintoja sekä sanallisesta että sanattomasta viestinnästä. Jos ne ovat ristiriidassa keskenään, on sanaton viestintä luotettavampaa.
- ❖ Kuuntele aktiivisesti. Avoimuus, ystävällinen kohteliaisuus ja vilpitön auttamisen halu viestivät aidosta kiinnostuksesta lasta kohtaan.
- ❖ Puheyhteys ja puhekontaktin ylläpitäminen. Rohkaise lasta kertomaan, tarvittaessa toistamaan ja tarkentamaan viestiään. Varmista, että olet ymmärtänyt oikein, tiivistä ydin. Sanoita lapselle mitä on tapahtunut ja mitä tapahtuu.
- ❖ Jos tunteet kuumenevat liikaa, ota aikalisä ja rauhoita ainakin itsesi ja pidäydy asialinjalla. Vältä impulsiivista reagointia, mutta luota vaistoosi.
- ❖ Osoita empatiaa.
- ❖ Kunnioita toista ja kunnioita itseäsi. Anna positiivista palautetta, kun tilanne rauhoittuu, että lapsi on valmis ja halukas selvittämään asiaa ja että yhteistuumin asia onnistuu paremmin.
- ❖ Jos aggressiivinen käytös jatkuu, varmista, että lähellä ja saatavilla on lisävoimia ja jos et saa kontaktia, päätä keskustelu, kutsu paikalle toinen ohjaaja tai leirinjohtaja.
- ❖ Kiinnipitäminen, tällöin paikalla oltava aina vähintään kaksi ohjaajaa

Tilanteen ollessa akuutti, on jokaisella oikeus ja velvollisuus soittaa myös 112:sta apua paikalle jos ei leirin sisäisin voimin tilanteesta selvitä

Vinkkejä muihin haastaviin tilanteisiin:

Jos haastetta löytää yhteistä kieltä, kun lapsen suomen kielen taito on rajallinen, niin googlen kääntäjää voi käyttää hyödyksi tai ottaa mukaan keskusteluun toinen leiriläinen, joka osaa kumpaakin kieltä ja voi tulkata. Näin tulee kannustettua tätä toista leiriläistä siinä sivussa toisen apuna olemisen osalta.

Kiroilun osalta on hyvä leirin alkuun sopia yhdessä ryhmän kanssa, millaisia sanktioita kiroilusta tulee ja noudattaa johdonmukaisesti tätä leirin aikana. Voi myös kokeilla kääntää kiroilu päinvastoin palkkioiden avulla eli kauniista puheesta seuraa palkkioita sitä käyttäville.

Ohjaajien yhteisesti sovittu viestikoodi esim. WhatsAppin kautta, jolla voi tarvittaessa tiedottaa nopeasti muille ohjaajille lisäävun tarpeesta.

Leireillä on saatu hyviä kokemuksia huomion suuntaamisesta muualle sekä lapsen kanssa kääntäen pohdintaa siihen, että jos olet itse mukava muille, niin hekin voivat olla mukavia sinulle.

Positiivinen kannustaminen osana leirin elämää:

Lapsen saama positiivinen palaute:

- lisää lapsen luottamusta omiin kykyihin hallita omaa käyttäytymistään
- auttaa yhdistämään onnistuneen suorituksen tai hyvän käyttäytymisen
- kohentaa lapsen itsetuntoa ja lisää todennäköisyyttä, että lapsi käyttäytyy hyvin toistamiseenkin.
- lapsi oppii myös luottamaan omaan arvoonsa.
- Oman itsensä arvostamisen lisäksi lapsen tulee oppia arvostamaan myös muita.

Tavoitteena ei ole täydellinen suoritus vaan ihastelua oikeaan suuntaan menemisestä. Sen lisäksi, että ohjaaja kannustaa leiriläisiä, on tarkoitus ohjata ryhmäytymisen ja kannustamisen kautta myös leiriläisiä kannustamaan ja tukemaan toinen toisiaan.

Kehujen voima:

Kehut ovat sopiva konkreettinen palaute, jolla voi kannustaa ja vahvistaa lapsen positiivista käytöstä. Kehut voivat olla tilannesidonnaisia ja ennakoimattomia, mutta kehujen osalta voi myös etukäteen sopia ohjaajien kesken, millaisista toiminnoista niitä jaetaan.

Näitä voivat olla mm.:

- toisten huomioiminen, lohduttaminen, auttaminen
- leiriläisen vastuulle annettujen tehtävien suorittaminen
- unirauhan antaminen muille
- anteeksipyyttäminen ja -antaminen
- hyvät ideat ja reilu pelaaminen
- ristiriitatilanteissa asioiden läpikäyminen itseään ja toista kunnioittaen

Kesällä 2017 punaisessa talossa olleet Kehulehdet olivat toimineet ja saaneet monen leiriläisen isona tavoitteena haluamaan niitä.

Muita kannustimia:

- Yhteys kotiin myös positiivisissa onnistumiskokemuksissa (tähän voidaan rohkaista käyttämään puhelinaikaa ja lapsen omaa yhteydenottoa kotiin)
- Toiminnan valinnaisuus resurssien mukaan (järjestetään tarvittaessa omaa ohjelmaa)
- Vastuun antaminen
- Erikseen sovitut kannustimet kuten lisää aika trampalla, ramboradalla tms.

Kaikkien tulisi saavuttaa palkintonsa, mutta ne eivät saa olla myöskään liian helposti saavutettavissa, jotta niiden arvo säilyy.